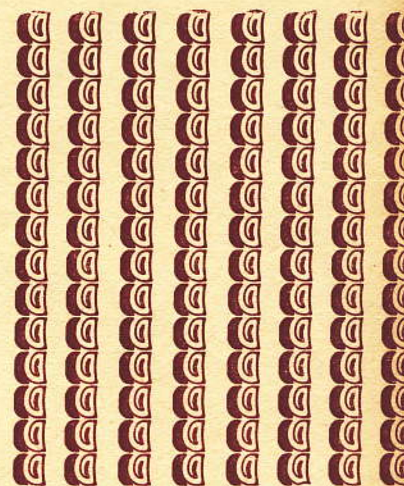
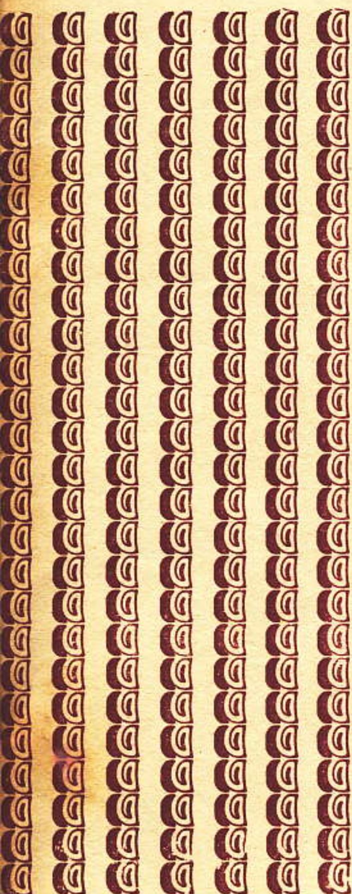
Taksa plaćena u gotovu
Cijena 3 Din

OBITELJ

PREDVEČERJE NA JADRANU

God. 1939. 25. kolovoza Broj 32

O B I T E L J

ILUSTROVANI ČASOPIS ZA HRVATSKU PORODICU

GODINA XI. U ZAGREBU 25. KOLOVOZA 1939. BROJ 32

O čemu se danas govori

Zašto se gospoda i seljaci slabo razumiju

Napisao Josip Zidarić

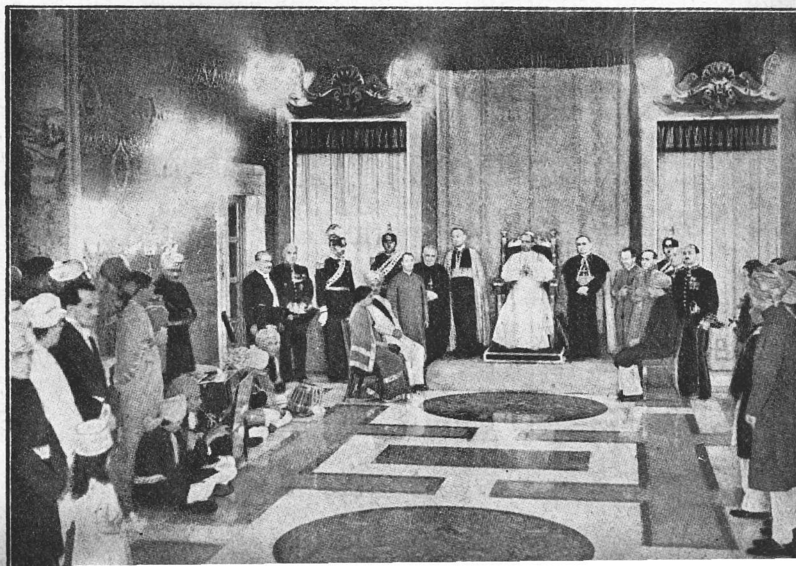
Teško, da se ikada toliko pisalo o tome, kako se gospoda i seljaci vladaju jedni prema drugima, koliko se o tome pisalo upravo u godinama poslije rata, kada se među hrvatskim seljacima posvuda proširio pokret, što su ga započela braća pok. Dr. Antun i Stjepan Radić. Mogli bismo o tome pisati cijele knjige, a još bi se uvijek dalo reći štogod novo o gospodi i seljacima. Neko će braniti seljake ističući kao jedini razlog zlu na selu, da su gospoda pokvarena, da se ne brinu za seljaka, da se samo lakome za novcem i t. d. Drugi će govoriti, da ni seljak nije mnogo bolji, i lako će se nabrojiti sva sila mana, koje se mogu vidjeti kod seljaka. Pravu je istinu teško pronaći. Ona je nekako u srijedi.

Ovdje ćemo reći tek nešto o velikoj hrvatskoj nevolji, da se hrvatska gospoda i seljaci u mnogočem ne razumiju. Seljak, koji se muči na svojoj zemlji, lako pomisli, da se muči samo on, a da lako je drugima, koji žive drugačijim životom. Ljudi, koji rade rukama, teško razumiju da se može veoma umoriti onaj, tko mora u svome poslu misliti svojom glavom. I sama »gospoda« jedne struke ne razumiju mnogo puta gospodu, koja se bave drugim poslom. Tako su naprimjer među svjetovnim zvanjima profesori i učitelji stalež školovanih ljudi, koje drugi teško razumiju. Tko nije imao posla s djecom u gimnaziji, taj teško razumije, kako to može biti, da već tri sata posla s đacima u gimnaziji jako umori profesora u muževnim srednjim godinama, a pogotovo dosta umori čovjeka u starijim godinama. No dogodi se, da profesor u gimnaziji uči djecu katkada i po četiri, a čak i pet sati na dan. Ne događa se to stalno, ali se i to dogodi, ako se nagomila posao.

I u stvarima, koje su sasvim materijalne, ne slažu se gospoda i seljaci, i teže razumije jedan drugoga. Tako možemo reći, da većina ljudi, koji rade koji grubi posao, mogu slasno pojesti i grubu hranu. Želudac tu hranu lakše provari, ako čovjek radi teški posao. Drugačije je kod ljudi, što po cijele dane sjede pišući po kancelarijama. Dajte takvome čovjeku poslije rada u kancelariji navečer koju jaču hranu, recimo grah s kašom s kuhanim suhim svinjskim mesom, taj će čovjek veoma nemirno spavati i slabo će se odmoriti za drugi dan. Ali ni tu se ne može postaviti stalna granica između gospode i seljaka. Ako gospodin ima posla vani u šumi ili u selu pa se nahoda, dok dođe onamo, pojest će i prostu hranu s velikom slasti. A katkada će i seljak biti probirljiv.

Naši seljaci mogu s ponosom reći, da oni hrane druge staleže. I doista među Hrvatima možemo čuti, kako ljudi kažu, da nema nitko ništa, ako seljak bude sirotinja. Osjetili su to jako obrtnici u posljednjih deset petnaest godina. Osim njih su to osjetili trgovci po malim mjestima i odvjetnici. Seljak pribavlja hranu drugim staležima. Ali ne smije sebi umišljati, da jedini ratar pribavlja hranu. Treba pomisliti i na to, da i ribari u primorskim krajevima loveći ribu u moru pribavljaju hranu za narod. Najposlije i sami znamo, da kod nas često i gospoda najme vrtove pa i sami rade u vrtu. I gospodin se razveseli, ako vidi u proljeće da niču mlade biljke iz sjemena, koje je sam posijao na gredici.

Seljak se s pravom može potužiti, da ljudi često puta premalo cijene njegov rad, trud i muku.

Slika desno:

PRINC JUVARAJA OD MYSORE KOD SV. OCA PAPE PIJE XII.

Sv. Otac je nedavno primio u audijenciju jednog od najbogatijih ljudi na svijetu — princa od Mysore. S princom je njegova žena i pratnja, u koju spadaju plesači i svirači, koji su tom zgodom svirali papinsku himnu

Ali nemaju pravo ni priprosti ljudi, ako misle, da svaki gospodin prezire seljački ili obrtnički rad. Često se nađe i među gospodom ljudi, koji se dobro razumiju i u kakav seljački i obrtnički rad, gdje treba malo više znanja i vještine. Naći ćete liječnika, koji se razumije u cijepljenje voćaka, suca, koji zna obrezivati voćke. Znam za advokata, koji je znao praviti stolarske stvari. Neki s veseljem rade vrtlarske poslove u vrtu. Istina gospoda ne rade takvih poslova zato, da zarade za svagdašnji kruh, već to rade od zabave. Ali rade i zato, jer ih umara duševni posao, umara veliko razmišljanje, umara i dosadni jednolični rad, kakav se vrši u mnogo kancelarija, pa ljudi traže sasvim drugu vrstu posla, da ne bude sav njihov rad uvijek jednak.

Opreka i slabo razumijevanje između gospode i seljaka nije ni u svim krajevima, gdje stanuju Hrvati, jednako. Tamo, gdje stanuju štokavci, rekao bih, da je opreka više staleška. Kod velikog je dijela hrvatskih kajkavaca ta opreka još i duševna. Slično je i kod čakavaca, kao što je kod kajkavaca.

Možda priprosti ljudi katkada previše materijalistički prosuđuju ona zvanja, u kojima rade gospoda. Ljudi često govore o različitim zvanjima tako, kao da je u nekome zvanju glavno zarađivanje novaca. Tko će znati, da li doista tako stalno misle, ili su to prazne riječi i zavaravanje samoga sebe. Ne može se reći, da svi ljudi na svijetu rade koji posao samo zbog dobitka. Ta ne možemo reći, da liječnik, koji liječi bolesnika, vrši svoj posao samo zato, što će mu posao biti plaćen. Ipak on vrši svoj posao s nakanom da pomogne bolesniku u bolesti, koju je opazio. Ne možemo reći da profesor ili učitelj rade svoj posao samo zbog mjesečne plaće, i da im nije stalo ni do djece u školi ni do škole. Istina, može se pri poslu, koji vrši gospodin, primiješati i želja za dobitkom, ali to nije jedina sila, zbog koje je sebi gospodin odabrao ono ili ono zvanje. Ipak je tu odlučivala i volja i sposobnost za neko zvanje.

Kršćani treba da smatraju zvanje kao poziv Božji. Nesreću će prouzročiti sebi i drugima onaj, tko se silom trpa u zvanje, za koje nije sposoban. Mladići, koji se školaju, često se i izmuče razmišljajući, u koje će zvanje. To su muke, kakve seljak slabo pozna ili ih uopće nikako ne poznaje. Teško je mladome čovjeku odlučiti, u koje će zvanje. Često mu prijatelji ili stariji ljudi, koji ga savjetuju, preporučuju ovo ili ono zvanje. Jedan mu kaže, da veterinari dobro služe. Drugi mu pripovijedaju, da ovaj ili onaj liječnik zaslužuje silu novaca. Treći veli, da treba učiti na tehnici za inžinira, koji će se razumjeti u gradnje pri vodi ili u gradnju mostova, jer je tamo i tamo u tome i tome uredu neki činovnik, koji zaslužuje mnogo tisuća dinara, a ništa ne radi. Dakako da bi se dalo opet veoma mnogo napisati o izboru zvanja, i što se o tome sve čuje i pripovijeda. Spomenuli smo tu samo, kako ljudi preporučuju ovo ili ono svjetovno zvanje. Posebno bi se dalo pisati o izboru svaćeničkoga i redovničkoga staleža.

I tako bismo i dalje mogli mnogo pisati o tome, kako se gospoda i seljaci često ne razumiju zato, što jedni drugih u dušu sasvim ne poznaju. (Kad kažem gospoda, mislim samo na gospodu svjetovnoga staleža). Bilo bi zanimljivo, kad bi i gospoda i seljaci mogli sami napisati, što koji misli o tome. To bi bilo korisno zbog toga, što je u svijetu upravo razularena pored nacionalne mržnje još i staleška mržnja. A mržnja ljude zasljepljuje. I o pojedinim se narodima i o pojedinim staležima piše i govori svakojako. Čas čujemo pohvalu, čas grdnju. I nauka se izvrće svakojako. Izvrće se i prošlost kojega naroda, a i prošlost kojega staleža. To je u današnje doba nevolja, s kojom se treba boriti.

Najveći luđak

U prijašnja vremena gotovo je svaki vladar, bio on car, kralj, knez i slično, imao svoju dvorsku budalu, svog dvorskog luđaka. Nije to bila baš luda ustanova, jer je takav dvorski luđak ne samo morao svome gospodaru razbijati dosadu besposlenih dana zgodnim šalama, nego mu je smio, što je još važnije — a to redovito nitko drugi nije smio — otvoreno reći u oči i mnogu gorku, pa i najtežu istinu.

O takvim dvorskim luđacima ima čitavo more priča, a jedna od njih glasi:

Bijaše nekoć kralj, koji je svojem luđaku darovao štap isto onakav, kakav su nosili njegovi dvorski meštri. Taj je svoj dar popratio ovim riječima: »Zadrži i sačuvaj taj štap tako dugo, dok ne nađeš većeg luđaka od sebe!«

Taj je događaj pao u zaborav i izgledalo je, da doista nema većeg luđaka od dvorskog luđaka.

Jedared kralj teško oboli. Osim ostalih posjeti ga i njegov dvorski luđak i zapita ga, što mu je.

»Ah,« požali mu se kralj, »skroro ću morati ostaviti ovaj svijet!«

»A kuda ideš?« upita ga dvorski luđak.

»U jedan drugi svijet.«

»A kada ćeš se opet povratiti?«

»Iz toga se drugog svijeta ne ću više nikada povratiti.«

»Jesi li se već pobrinuo za put u taj drugi svijet, a i za to, kako ćeš ondje živjeti?«

Kralj odgovori, da nije.

Svečanom kretnjom predade na to dvorski luđak kralju svoj štap i progovori mu:

»U svom sam životu počinio mnoge budalaštine, ali takve, kao što je ti činiš sada, još nisam nikada počinio. Polaziš na velik nepoznat put, s koga se više nikada ne ćeš povratiti, a nisi odredio zadnje odredbe za taj put. Evo ti moga štapa!«

Udaja Marte Radojčićeve

Zabilježio Juraj Lahner

U maloj je županijskoj skupštini županije požeške, što se držala dne 30. listopada i slijedećih dana godine 1769., iznio rektor požeškoga isusovačkoga kolegija, »da je Konstantin Popović upravitelj župe grčkoga zakona u Gradištu, uzevši sa sobom nekoliko sumještana, ne samo navalio na njihov gospoštijski dvor, nego da je izrekao i buntovne i razdražljive riječi.«[1]) Županija određuje o tome istragu i odlučuje cijelu stvar uputiti Hrv. kralj. vijeću u Varaždinu.[2]) Istragu su proveli plemićki suci županije požeške i sastavili o tome službene dokumente. O čemu se zapravo u tom slučaju radilo, vidjet ćete i razumjeti iz tih istražnih dokumenata, koje donosimo u prijevodu.[3])

Pravoslavna djevojka Marta Radojčićeva iz sela Poreča u požeškoj okolici daje pred sucem Stjepanom Parčetićem izjavu glede svoje udaje.

»Godine je Gospodnje 1769. dne 31. listopada u Požegi osobno preda me pristupila Marta Radojčićeva grčkoga zakona, iz sela Poreča, što spada pod opatijsku gospoštiju Kutjevo.[4]) I bila je pitana i ispitivana o tome, imade li ona nalazeći se u djevojačkom staležu volju, da se udade za Stjepana Zvekića, neoženjena stanovnika iz trga Kutjeva, a druge vjere, ako bi je on htio uzeti, ili nema. I ona je izjavila, da je skroz i skroz odlučila, da se za njega uda na osnovu prvašnjega poznanstva, što ga je s rečenim mladićem stekla čuvajući blago na jednome obližnjem mjestu. A osobito zato, da se tako sklopivši zaruke i poslije ženidbu može lakše odreći raskola i prigrliti vjeru rimokatoličku. No neki ju je mladić Jovan Jatić grčkoga zakona iz Migalovaca[5]) htio imati za družicu života i po proscima je zatražio. A i roditelji su je silili, da njemu dade riječ. Zato se, veli, dogodilo, te je ona poslala glas Stjepanu Zvekiću, da dođe i da je odvede, dok još nije dala riječ Jovanu Jatiću. Ili barem neka pošalje gospoštijskoga pandura, koji bi hinio, da se njezin zaručnik nalazi u gospoštijskome zatvoru, te da će ona biti potrebna, da nešto svjedoči, jedno da tako uzmogne izmaći roditeljima, koji su je silili i tjerali, da se radije uda za raskolnika, nego za rimokatolika. Da daklem ona druga strana kojimgod načinom Zvekića ne izigra, došao je on s tako upućenim pandurom i s kolima. I tim je kolima ona po tolikoput spomenutom Zvekiću od svoje i drage volje odvezena u gospoštijsku rezidenciju, dočim su ostavili djevojčinu mater, koja je došla kolima«.[6])

Mladić Stjepan Zvekić daje pred istim županijskim sucem izjavu o svojoj ženidbi.

»Godine je Gospodnje 1769. dne 31. listopada u Požegi osobno pristupio preda me Stjepan Zvekić, stanovnik trga Kutjeva, što spada pod gospoštiju istoga imena, okolo 20 god. star, rimokatolik. I bio je pitan i ispitivan o tome, hoće li da imade za družicu života Martu Radojčićevu grčkoga zakona iz Poreča ili ne će. On je izjavio: kako ju je namislio uzeti na osnovu prvašnjega poznanstva s njome, što ga je učinio ove godine u proljeće, kad su obadvoje pasli blago na jednome mjestu blizu sela Poreča, tako je ni unapredak ne ostavlja. Već zato ne, što ona hoće položiti katoličku ispovijed vjere. Uslijed toga da može lakše učiniti tu ispovijed vjere, veli, da je ona njemu kod porečkoga bunara za znak budućih zaruka dala jednu košulju i svoje cipele, koje je on i odnio kući i nije ih prije vratio, dok ona nije bila pozvata i morala s njime doći na županiju.«

Gospoštijski pandur Nikola Zvekić daje dne 31. listopada 1769. pred sucem Petrom Tucićem izjavu o tome, kako je djevojka bila odvedena od svoje kuće.

»Nikola Zvekić, katolik, oženjen, okolo 27 godina star, inače iz trga Kutjeva, gospoštijski pandur,[7]) osobno je preda me pristupio, te potaknut, da priznačistu istinu, izjavio je i naveo, da ga je ovih prošlih dana, nije tome dugo, otac prokurator požeškoga kolegija[8]) poslao, da otiđe pod večer na imanje Poreč sa Stjepanom Zvekićem, gospoštijskim slugom, kome bez njegova posredovanja ne može pravo vjerovati, što kazuje, da je sklopio zaruke s djevojkom grčkoga zakona, po imenu Martom, inače kćerkom

[1]) Taj je gospoštijski dvor požeških isusovaca bio u Kutjevu. Poslije oslobođenja Slavonije od Turaka pod kraj 18. vijeka dobiva kutjevačko vlastelinstvo zagrebački kanonik i naslovni biskup Ivan Babić. On ga daje god. 1698. isusovcima, koji ga drže sve do raspuštanja njihove družbe god. 1773.

[2]) Protocolla congregationum Com. Posegani 1765.—1770. str. 226. u zagreb. drž. arkivu.

[3]) Prevodeći dokumente izostavili smo u njima različite titulature, te neke suvišne i naopake komadiće, da bude manje smetnje u čitanju.

[4]) Gospoštija Kutjevo zato se naziva opatijska, jer je u predturskim vremenima kroz par stotina godina bila u posjedovanju tamošnje bivše cistercitske opatije Bl. Dj. Marije de Gotho.

[5]) Selo u općini i u župi ruševačkoj.

[6]) Originali ovoga i svih daljnjih dokumenata osim pod IV. sačuvati u spisima županije požeške god. 1769. u zagr. drž. arkivu.

[7]) U Kutjevu su imali isusovci svoje vlastelinske pandure sa kratkim mačem. Na oštrici se nalazila urezana slova O. A. M. D. G. t. j. Omnia ad maiorem Dei gloriam — Sve na veću slavu Božju.

[8]) Prokurator zove se kod isusovaca onaj otac, kome je povjerena briga za gospodarske stvari.

Petra Radojčića. I on je onamo došao kolima, koja je dao napomenuti zaručnik. I unišavši u kuću rečenoga Petra zapita mater joj i oca, gdje je djevojka Marta. Primivši odgovor, da spava u sobi, doda, da je on zato ovamo došao, da nju odvede u Kutjevo zaradi davanja nekoga svjedočanstva proti Stjepanu Zvekiću, koji je sada u zatvoru, a koji se, što je u susjedstvu javno poznato, cijeloga prošloga ljeta običavao na paši češće s njome sastajati, te su jedno s drugim dobri. Mati je nato zovne, a ona izađe iz sobe van, te bez ikakva otezanja samo to potiho kaže, da je ona doista naprvo znala, da će on po nju doći, da bi sa sobom uzela barem još nekoliko košulja. I otiđe u kutjanske livade, gdje su čekala spomenuta kola i zaručnik.[9]) Tude se popne na kola i dođe u Kutjevo. Matere pak, koja ju je pratila, ne puste kolima, pa se ona vičući i plačući povrati kući. Na polovici ipak puta narede kočijašu da stane i zapitaju je, da li svakako hoće da se za Stjepana uda. Ona odgovori, da svakako hoće, te da je zato i poslala glas, da svjedok po nju dođe. Kada pak sama ne bi imala volje, izjavi, niti bi ona taj glas poslala, niti bi odmah iz sobe izašla, dapače bi gledala, da na svaki način utekne.«

Svjedoci Mijo Marković i Mato Kovačević daju 31. listopada 1769. pred sucem Petrom Tucićem svjedočanstvo o uzbuni, što je među pravoslavnima nastala zaradi odvedene djevojke Marte Radojčićeve.

»Prvi dakle svjedok Mijo Marković, rodom iz Kutjeva i sada gospoštijski špan katolik, oženjen, okolo 28 godina star, pripravan se zakleti, bude ispitivan, te je izjavio i svjedočio . . ., da je ove prošle nedjelje pop iz sela Gradišta[10]) po imenu Kojo došao sa stanovnicima sela Poreča do kutjevačke gospoštijske rezidencije. I da je različite stvari govorio o nekoj djevojci, koja se, kako je i prije i poslije bilo poznato iz kazivanja, zaručila s nekim kutjevačkim mladićem, koji sada služi kod gospoštije, a zove se Stjepan Zvekić, te se posredovanjem gospoštijskoga pandura zaradi sigurnosti zaklonila u gospoštijskoj rezidenciji. Svjedok ipak izjavljuje, da mu ne može biti točno poznato, kakav je on razgovor o tome imao s viceprokuratorom fratrom Kipšićem i šta je s njime poimence govorio, jer je čas unišao u sobu čas opet iz nje izišao, a i nije pazio. Ono pak vrlo dobro znade, što je rečeni Kojo govorio, kad su svi otišli u crkvu na misu, a on ostao: Da se naime čudi ocima isusovcima, koji su inače razboriti ljudi, te su dopustili, da njihov pandur po noći otme djevojku. Znaj, reče on, no molim te, da to nikome ne kažeš, da će se i ovdašnji i zabrđanski Vlasi radi toga čina pobuniti.[11]) I podložnici Vlasi ne će dolaziti na gospoštijsku rabotu. Dapače ne će ni gospoštijski pandur smjeti unići u vlaško selo. Uostalom kazuje, da su rečeni gore spomenuti stanovnici iz Poreča, što su došli s navedenim Kojom, išli okolo prozora i gundrali i tražili, da mogu s djevojkom govoriti. Dapače da je k prozoru od one sobe, gdje je bila djevojka, došao njezin otac i nešto govorio. No toga svjedok nije čuo, ali je od drugih, koji su slušali, razumio, da je na nju navalio s kletvama.

Drugi svjedok Mato Kovačević, stanovnik trga Kutjevo, katolik, oženjen, okolo 25 god. star, bude ispitivan, te je izjavio i pripravan, ako bude potrebno, položiti prisegu svjedočio je: Onom prilikom, kad je gradištanski pop Kojo sa žiteljima sela Poreča došao kutjevačkoj gospoštijskoj rezidenciji, nije istina bio prisutan. No došavši onamo poslije po nekome poslu, došao je na one riječi pitanja, koje je gospoštijski pisar Grgo Mudrovčić izrekao porečkome žitelju Vasi: Tko vas je ovamo poslao? Od njega je primio odgovor, da im je naredio Petar, otac naime djevojčin, po nalogu često spomenutoga popa Koje. I opet je isti gospoštijski pisar jednako oslovio ovoga Petra: Tko ih je naredio, da ovamo dođu. I primio je odgovor, da ih je naredio spomenuti Kojo, koji tamo stoji. A on na ove dvije izjave, naime na Vasinu i na Petrovu, reče, te su čuli, koji su naokolo stajali: Nijesam ja, ne, nego je tako odredio otac iguman.[12]) I kad je pisar s onom viješću otišao unutra, kaže isti pop Petru: Zašto ne kažeš, da vas je iguman naredio, a ne ja. Idi unutra i tako reci. No on iza toga niti je šta odgovorio, niti je htio ići unutra. Kod onoga, što se dalje dogodilo, svjedok kazuje, da nije bio.«[13])

Pismeno svjedočanstvo kutjevačkoga upravitelja župe Fabijana Horvata od 30. listopada 1769. o prijetnjama praslavnoga paroha Koje prilikom nastale uzbune.

»Potpisani čistom savješću svećeničkom svjedočim, da je gosp. Kojo, grčkonesjedinjenoga zakona, dušobrižnik parohije Gradište istoga zakona, dne 29. ovoga mjeseca t. j. listopada, u gospoštijskoj rezidenciji kutjevačkoj . . . odvažno i opetovano izgovorio ove riječi, što slijede.[14]) Prvo: Gospodin otac prokurator, neka znate dobro, ako ove divojke ne pustite do tri dana, spainski pandur u nijedno selo vlaško ne

[9]) U latinskome originalu piše »foenilia Szent-Georgiensia«. Selo je naime Kula imalo nekada prije ime po sv. Jurju.

[10]) Selo se i pravoslavna župa Gradište nalazilo na teritoriju gospoštije Kutjevo, no pravoslavni iz sela Poreča nijesu spadali u tu župu.

[11]) U originalu piše transmontani seu zabergyenses.

[12]) Misli se iguman pravosl. manastira Orahovice. Pod taj su manastir u to doba podpadale župe Orahovica, Obradove, Gaze, Vetovo i Drenovac. Tako je pravoslavni orahovački iguman bio paroh pravoslavnim žiteljima u Poreču. Tako je i upravitelj župe Vetovo u to doba bio jedan kaluđer orahovičkog manastira.

[13]) Ariginal u Acta Consilii Croatici god. 1769., fasc. D., n. 209. u zagr. drž. arkivu.

[14]) Kojine su riječi u ovome svjedočanstvu navedene najprije latinski, a onda hrvatski. Hrvatski smo tekst ovamo točno prenijeli današnjim pravopisom.

bude smio otić ni unić, i ako uniđe, živ se povrnut ne će. Drugo: Gospodin otac prokurator, znajte dobro, da vas naš narod od Đakova do Ilove kutov[15]) se je spuntal suprot narodu vašem. Ovo se i još daljnje drugo nije stidio izlanuti pred menom, nego i pred drugima, pa i pred svojim zamjenikom iz orahovičkoga manastira.[16]) A skupio je i više drugih ljudi iz selâ, da neki veći utjera strah.«

Pravoslavni žitelji sela Poreča davaju pred sucem Petrom Tucićem izjavu o tome, tko je začetnik nastale uzbune.

»Dolje označene godine i dana (t. j. 31. listopada 1769.), pristupiše osobno preda me Todor Savić, Vaso Stanivuković i Kuzman Puhač, žitelji imanja Poreča, što pripada gospoštiji kutjevačkoj, koja se nalazi u županiji požeškoj, grčkonesjedinjenoga zakona. I izjaviše i navedoše, da je prošle nedjelje, ili 29. o. mjeseca listopada njihov sumještanin Petar Radojčić, iza kako je njegova kći Marta nekoliko dana proboravila u Kutjevu u gospoštijskoj rezidenciji, došao u selo, te sve sumještane po nalogu i naređenju popa Koje i orahovičkog igumana, koji u njihovu selu vrši službu paroha, pozvao, da idu u Kutjevo. Međutim su nekoji ostali kod kuće, a prisutni se, pa Ćiro Stevanović, Kojo Radosavljević, Jovo Cvetković, Ignatija Radosavljević i Toma Nikolić uputiše u gospoštijsku rezidenciju. Tude nađoše rečenoga Koju, te jedni stanu vikati, a drugi obilaziti oko prozora. Kad ih je gospoštijski pisar glede njihova dolaska onamo upitao, tko je posredovao i tko ih je na to potakao, odgovori na pomenuti Vaso Stanivuković, da ih je od kuće do kuće pozivao Petar, djevojčin otac, i opet doda, da je onaj pop, što tamo stoji, to naredio, da dođu. I oni se, da im se zato ne dogodi šta zlo, vratiše kući, a pop je ostao ondje«.

Pred sucima Stjepanom Celčićem i Ivanom Katarinčićem odgovara 2. studenoga 1769. pravoslavni paroh Kojo Popović iz Gradišta u stvarima, zaradi kojih je bio okrivljen. Ovo su pitanja i odgovori:

1. P. Kako se zove, otkud je rodom, koje je vjere, zvanja, staleža i dobi.

O. Konstantin Popović, grčkonesjedinjenoga zakona, sveštenik i paroh gradištanske parohije, oženjen, okolo 46 god. star.

2. P. Neka kazuje, zašto je došao ovamo na županiju.

O. Veli, da je ovamo došao na poziv gosp. red. podžupana.

3. P. Je li u prošlu nedjelju došao u Kutjevo u rezidenciju otaca isusovaca. Ako je, s kime je došao i tko je tim ljudima naložio, da onamo dođu, i tko ih je sazvao i koja je bila svrha, te su i on i pozvati ljudi onamo došli.

O. Veli, da je on sam došao u Kutjevo u rezidenciju otaca isusovaca i to na traženje igumanovo, (što mu je dojavio po nekom čovjeku Petru iz Poreča, koga ne pozna po prezimenu). Ljudi pak iz Poreča da su došli po naređenju istoga igumana, kao i upravitelj župe Vetovo. I to zato, da možemo saznati, je li kći spomenutoga porečkoga žitelja Petra silom od svojih roditelja odvedena u Kutjevo ili nije. Pa za slučaj, da je djevojka silom od roditelja ugrabljena, administrator je vetovački u ime igumanovo uložio protest pred gosp. viceprokuratorom Kipšićem, koji se tamo nalazio.

4. P. Je li i kakove je prijetnje tamo izrekao i kome.

O. Kazuje, da je tamo rekao i to pred gosp. viceprokuratorom bratom Kipšićem, da zašto su dali u noći po gospoštijskom panduru odvesti djevojku od svojih roditelja. Unapredak će možda biti pogibeljno gospoštijskim pandurima dolaziti u sela njegove vjere, da im se šta zlo ne dogodi od ljudi, koji će misliti, da su opet došli, da otimaju djevojke, ako se naime to obistini, da je kći rečenoga Petra, o kojoj je riječ, silom odvedena bila.

5. P. Neka se dobro razmisli, nije li tom zgodom izgovorio baš ove prijetnje: Gospodin otac prokurator, neka znate dobro, ako ove divojke ne pustite do tri dana, spainski pandur u nijedno selo vlaško ne bude smio otići ni unići, i ako uniđe, živ se povrnut ne će. Zatim: Gosp. otac prokurator, znajte dobro, da vas naš narod od Đakova do Ilove gotov se je spuntat suprot narodu vašem.[17])

O. Glede pandura odgovara, da je govorio, kako je izjavio u točki neposredno prije ove. Na drugi pak dio ovoga pitanja veli, da je ovako rekao: Vama je poznato, kakove je naravi taj narod. Ako saznade, da je djevojka po noći oružanom rukom silom odvedena bila, moći će se možda lako dogoditi, da bi se za dva ili tri dana mogao sve do Ilove pobuniti.

6. P. Je li pred kim i to izgovorio, da radi toga čina podložnici njegove vjere ne će dolaziti na gospoštijsku rabotu.

O. Jest, ako se naime, kako je rečeno, stanu buniti.«

*

Ovo su istražni dokumenti županije požeške o slučaju pravoslavne djevojke Marte Radojčićeve. *Sadržavaju za nas Hrvate cijelu hrpu pouke i s vjerske i s narodne strane, pa je vrijedno, da ih pročitamo.*

Manje je važno, kako su onda oblasti tu stvar rješavale i konačno riješile. Reći ćemo o tome samo ovo: Županija požeška upućuje izvještaj

[15]) Tako piše u originalu mjesto »gotov«. Valja napomenuti, da je u tom spisu prilično zbrke.

[16]) Misli kaluđera, upravitelja pravoslavne župe Vetovo, koji je zajedno s popom Kojom bio u toj gunguli, i ako Vetovo nije podpadalo pod vlastelinstvo Kutjevo, nego pod Pleternicu.

[17]) U originalnome latinskome dokumentu donesene su ove inkriminirane riječi popa Koje latinskim tekstom iz svjedočanstva kutjevačkoga upravitelja župe Horvata. Mi smo ih ovdje stilizirali prema njegovu hrvatskome tekstu Kojinih prijetnja.

(SVRŠETAK NA STR. 494.)

HITAC U TAMI

ROMAN O TAJNI JEDNOG UMORSTVA — NAPISALA ANA HRUŠKA — PREVODI V. S.

(Nastavak)

»Da, ja sam. Oh, Hartviže... tako dugo...« rekla je i bacila mu se u naručaj. Trenutak su ovako stajali pritisnuti jedno uz drugo, i sve, što ih je dosada tištilo, zaboravili su u ovom času viđenja.

»Ti me dakle još uvijek voliš?« Hartvig će nadvladan od sreće.

»Zar toga nijesi znao? Uvijek... uvijek...«

»I ni riječi mi nijesi pisala! Dvije godine nijesi dala ni znaka ove ljubavi!«

»Zar nijesi imao moje riječi? Zar nijesi osjećao svakog dana, svakog sata, svakog minuta, da je moja duša kod tebe? Osjećala sam se dužnom, da ove dvije godine posvetim posvema samo ocu za to, jer hoću iza toga samo tebi da pripadam. Zar misliš, da mi je to bilo lako? Ali sada...«

On joj je začepio usta vrelim poljupcima. Kakvu joj je krivicu nanio!

Serena se međutim preplašeno odijelila od njega.

»Dragi, nijesam došla ovamo radi toga; da te ljubim, već odavno znadeš... nešto drugo, još groznije vodi me ovamo, i ja imam malo vremena na raspolaganje. Otac misli, da sam kod znanaca... Oh, Hartviže, kad sam nakon povratka kući doznala, što se dogodilo gospodinu Holcmanu, silno sam se uznemirila. Bio je ipak tvoj prijatelj, i ja sam si predočila, kako ti je moralo biti teško, a zatim... kako mi je otac pričao, da...«

Dalje nije mogla govoriti. Hartvig je opazio, da joj se udovi snažno tresu, dok joj se na lišcu odrazili strah i očaj. Nehotice ju je rukom obujmio.

»Što ti je, srce? Zašto ne govoriš dalje? Da, Gerardov žalostan svršetak duboko me je potresao i dugo će trebati, dok se smirim. Ali što te pri tom tako uznemiruje?«

Ona se sabrala.

»Kazat ću ti, zato sam i došla... ljudi govore... tvoje ime svuda spominju... ne vjeruju u istinitost Holcmanove ispovijesti, da je neki neznanac pucao u njega... tvrde... mili, mili Hartviže, ljudi su tako zli... posve točno znadem, da je sve to ludost... ali ja se tako bojim za te! Danas u podne donio je otac, koji poznaje suca istražitelja Wasmuta, kući vijest, da... da i vlasti znadu za to zlo govorkanje i da tebe...«

Ponovo su je svladali bol i uzrujanost, tako da nije mogla govoriti dalje. Hartvig ju je promatrao nepomično — i još nije shvaćao...

»Zar Gerardu ne vjeruju? I moje se ime spominje? Zašto? U kojem pogledu? Sereno, ja svega toga ne razumijem. Moraš mi to jasnije objasniti!«

Uzela ga za ruku, pogledala mu duboko, tjeskobno, kao da ga zaklinje, u oči i šapnula: »Da, da, moram ti kazati... ko bi se inače to usudio? Oni kažu, da si s Lidijom bio u ljubavnom odnosu, da te je Gerard iznenadio i ti... ti si ga ubio! Sve drugo je naknadno izmišljeno... od Gerarda... da poštedi ženu...«

Bilo je izrečeno. Serenu je malne po treći put izdao glas.

Hartvig Henter, koji je problijedio, stajao je nepomično, kao da ga je tko toljagom udario po glavi. Misli mu se ipak vrzle kao lude glavom. To je bila prva riječ, što je o govorkanju doprla do njegovih ušiju. I ova je riječ djelovala kao ruka, koja je rastrgala veo.

To se dakle govorilo! Radi toga se dakle u posljednje vrijeme držalo toliko njegovih znanaca, kao da ga ne poznaju, kad ih je pozdravio. Zato su ga njegovi namještenici pozdravljali tako hladno i žurno nestajali nakon rada iz pisarne. Radi toga je strojopisačica bez ikakvog razloga otkazala službu. Radi toga je dvorkinja danas ujutro izjavila, da sutradan ne može više doći, jer joj je kćerka bolesna... Radi toga mu upraviteljica kuće već nekoliko dana bez pozdrava okreće leđa, kad je susretne na stubištu.

Svi su oni znali za govorkanje i — vjerovali su... Dok su se ove slike poput bljeska nizale u njegovoj glavi, blijedo mu je lice crvenilo, usne se stiskale i u očima mu zasjala vatra. Šake mu se nehotice stiskale, kao da njima hoće pobiti sve, koji su o njemu tako strašno mislili.

Nenadano je njime prostrujio novi strah. Sereninu je glavu obujmio rukama i tjeskobno se zagledao u njene oči. Možda je i ona povjerovala?...

Ali iz njenih je očiju sjala samo duboka ljubav, koja vjeruje. I ona, koja je ove strašne časove s njime proživljavala, tresući kovrčastom glavicom nježno je rekla: »Ne, Hartviže, ti nijesi ozbiljno pomislio, da ja u to vjerujem. Ali ja sam ti ipak morala kazati... da ti to ne doznaš nepripravan od drugih...«

»Pa naravno... zahvaljujem ti! Strašno je! Takva sumnja, i... kako da se branim proti tomu? Ja ipak ne mogu izaći na ulicu i ondje pro-

Slika desno:
BUGARSKE DJEVOJKE U NARODNOJ NOŠNJI

glasiti svoju nedužnost! Niti mogu pobiti koga, koji me poprijeko pogleda! Nikome ne mogu učiniti zlo, ako me drži za ubicu... on to čini u dobroj vjeri... ljudi si naime svašta pričaju! On je bio izvan sebe.

Tada je na njegovo uzavrelo čelo bila položena mekana hladna djevojačka ruka.

»Dragi, ne smiješ si to tako teško uzeti k srcu! Boli me, što vidim, kako trpiš... Radije razmislimo, što treba učiniti. Otac mi je pričao, da će te po svoj prilici neko vrijeme nadzirati..., tome treba izbjeći. Mislila sam, da bi bilo najbolje, kad bi za neko vrijeme otputovao, dok se duhovi smire. Još danas, Hartviže... ne može se znati... kad bi ti na pr. otputovao u Italiju... ne, to ne ide radi poteškoća oko putnice. Ali možda u Tirol... u neko maleno mirno kupalište... gdje ćeš imati mir te moći raditi. Novac sam donijela, to ćeš mi kasnije jednom vratiti, dragi Hartviže, molim, učini mi tu ljubav!«

»Nemoguće!« on će uspravivši se. »Bježati pred govorkanjem? Kako možeš to od mene tražiti?«

»Ne pred govorkanjem, nego pred sumnjom, čiji učinci mogu da postanu nepodnosivi...«

»Ne! Nikada! Zar nijesam muž, koji se može i hoće braniti? Osim toga, Sereno, promisli ovo: Bježati značilo bi u ovom slučaju priznati se krivim! A ja sam kod cijele stvari tako nedužan kao mjesec ondje gore na nebu! Ne, ne, ne brini se radi mene! Samo u prvom trenutku je ovo na mene djelovalo porazno... Ti shvaćaš.. takva sumnja... ali sad se tome smijem i čekam mirno na sve ostalo. Sutra, prekosutra, kad budu ponovo došli k pameti, svi će se smijati, vidjet ćeš!«

»A ako ne?«

»Onda može to potrajati samo nekoliko dana više. I to ću podnijeti. Vjeruj mi, najmilija, nema nikakvog razloga da se zabrinjavamo...«

Pošli su zajedno. Negdje u sjeni bukovih drvoreda, u njihovoj blizini, zaškripio je šljunak kao pod laganim opreznim koracima... Bit će koji od invalida iz dvorca, koji je ovdje šetao!

»Naravno — tko može inače da bude?« pomislio je Hartvig, ali mu je srce glasno i brzo zakucalo. Neki tjeskoban glas u njemu progovori: »A ako je netko, tko slijedi Serenu? Možda njen otac...?«

»Kasno je, srce moje,« on će naoko mirno. »Ti si spomenula, da nemaš mnogo vremena.«

»Da, naravno, ja moram poći. Zacijelo je već skrajno vrijeme!«

»Kako si došla ovamo? Tramvajem?«

»Ne. U gradu sam uzela auto. Čeka me vani na ulazu u park.«

Pošli su onamo najkraćim putem. Hartvig je kradomice, ali oštro motrio naokolo. Nekoliko je puta mislio, da vidi neku sjenu, koja ih je pratila u istom smjeru. Kad su prispjeli do vratiju parka, gdje nije bilo nikakva stabla, nego se širio velik, mjesečinom obasjan trg, nije nigdje mogao otkriti sjene. Serena je osim toga imala na sebi širok kaput za prašinu od crne svile, u kojemu se nije mogao prepoznati njen lik, a oko malenog svilenog šešira gust taman automobilski veo, koji je kao kod dolaska i sada spustila, tako da joj je učinio posvema nevidljivima lice i vrat. Jasno otac...? Ali ponosan pukovnik ipak ne bi tajno uhodario za svojom kćerkom...

Hartvig se smirio. Još nekoliko nježnih riječi — a zatim joj je pomogao unići u auto. Časak je gledao za autom, koji je odjurio.

Dok je Hartvig lagano koracao drvoredom, češće je mislio, da na drugoj strani čuje čovjeka, koji je držao točno korak s njime. Vidio ga je zatim na cesti, gdje je bilo svijetlo. Bio je čovjek srednje veličine s tamnim tvrdim šeširom na glavi. Sad je hodao brže te je prestigao Hartviga, ali je zatim ponovo stao da pripali cigaretu. To je činio tako dugo, dok je opet prispio iza Hartviga. Hartvigu je poput bljeska konačno sinulo u glavi: ovaj je čovjek bio sjena iz parka, ali onamo nije slijedio Serenu, nego njega!

Ono, što mu je Serena saopćila, da kane učiniti, bila je već činjenica: On, Hartvig Henter, bio je pod policijskom paskom!

To ga je pogodilo više, nego li je mislio. Kakva sramota, ako je netko opazio! Razmišljao je, što ima da učini. Treba li možda da pođe sutra k sucu istražitelju i da ga otvoreno pita, što ima proti njemu? Ne, to bi se moglo tumačiti kao priznanje. Što je duže razmišljao, bilo mu je sve jasnije, da će biti najbolje, ako se vlada, kao da ništa ne primjećuje. Neka ga nadziru i uhode, pri tom će se najbolje ustanoviti, da nema što da krije.

Serenu nijesu mogli nikako prepoznati. Ako ga upitaju, on će jednostavno kazati, da je razgovarao s nekom stranom ženom, koja ga je očekujući drugog čovjeka, koji nije došao, u parku nagovorila.

Međutim je prispio na krajno stajalište tramvaja. Nije mu izbjeglo, da je, dok je on unišao u prva kola tramvaja, njegov progonitelj skočio u prikolicu.

Vozio se do gradskog glavnog trga. Kad je ondje sišao, sišao je i onaj čovjek s prikolice.

(Nastavit će se.)

Od Dubrovnika do Kotora

Napisao Vilim Peroš

Jednoga dana sam u Dubrovniku sasvim slučajno ugledao oglas poduzeća »Auto-Exurcion«, kojim je ono javljalo, da se svakoga utorka i petka priređuju izleti velikim i udobnim autobusima u Albaniju. Nesamo težnja vidjeti današnju Albaniju, koja je baš ove godine, nakon taijanske okupacije, ušla u središnju sferu europskoga političkog života i zanimanja, nego i oznaka svih većih mjesta, kroz koja se na tom izletu autobusom prolazi, stvorila je brzu odluku, da se ode na taj veliki izlet.

Prolazi se kroz ova mjesta: Dubrovnik, Hercegnovi, Kotor, Cetinje, Podgorica, Skadar, a na povratku: Skadar, Bar, Petrovac, Sutomor, Budva, Tivat, Hercegnovi, Dubrovnik. Put iznosi 455 km. Brigu oko prelaza državne međe vodi samo poduzeće, jer se putuje kolektivnom putnicom. Cijena vožnji je 260 din, a tko želi imati na putu i cijelu opskrbu, plaća 400 din. Polazi se u utorak i petak ujutro s Pila u 6.30 sati.

U petak u 6 s. ujutro bio sam već pred kancelarijom autobusnog poduzeća. Poslovođa g. Korlaet podijelio je putnicima putnice, zaželio svima sretan put, pa smo krenuli. Autobus je veoma udoban. Može primiti do 25 putnika. Uz šofera putuje s nama i mehaničar, jer put je dalek, pa se može dogoditi i kakav kvar, a onda bi bez stručnog mehaničara išlo teško.

Zauzeo sam mjesto sasvim straga u autobusu. Svega ima jedna grupa Nijemaca i Njemica, jedan bračni par iz Subotice, jedna gospođa i jedan Bečanin srednjih godina. Svi putnici, osim Bečanina i mene, nose sa sobom čitave magazine putnih potrepština, kao da se spremaju na sjeverni pol.

Za čas smo punom brzinom ostavili grad cestom iza Pila prošavši uz gradske bedeme, crne i posivjele od kiše i žarkoga sunca. Oni nijemim ali ipak dojmljivim sivim kamenjem podsjećaju putnika na slavnu prošlost Dubrovačke republike, koja je stoljećima prkosila svim najezdama neprijateljskih hordi, a barjak republike sv. Vlaha ponosno se je i slobodno vijorio na gradskim zidinama Dubrovnika i na visokim jarbolima čvrstih brodova Dubrovačke republike po svim morima i zemljama.

Početak je mjeseca kolovoza, pa iako je tek sedam sati izjutra, sunce je već nad starim zidinama brda Srđ odskočilo u nebesko plavetilo za dva koplja.

Projurili smo i nad drugim gradskim vratima, kroz koja je već ulazilo mnogo ljudi u grad, pa smo došli iznad kupališta na Pločama. Iako je još rano, u moru već ima kupača. Put nas vodi usporedno sa zelenilom otoka Lokruma, koji nam je zdesne strane. Za čas smo projurili nad vilom Šeherezadom, na čijoj svijetloplavoj kupoli blista trak jutarnjeg sunca. Prelazimo velikom brzinom uz lijepe zavoje, ispod kojih se u dubljini od nekih 50 m plavi more. Danas je na moru »bonaca«, nema ni daška vjetra, pa lađe i jedrenjače glatko kližu mirnom površinom plavoga mora. Kroz stoljetne agave, što se smjestiše uz cestu, prekrasan je pogled na more; bistra, plava voda uz obalu prelazi u sve tamniju boju prema Lokrumu, a sunčane zrake blliješte kroz bijela napeta jedra malenih lađica, lome se na morskoj površini, blliješte, odsijevaju, svijetle . . . To je vječna igra prirode: plava, zelena, bijela, zlatna, vatrena i srebrnasta boja ulaze jedna u drugu, pretaču se, slijevaju i zanose oči, koje se ne mogu nagledati te simfonije svijetla i boja, te ljepote i sjaja.

Jedan snažan zaokret i mi smo otrgnuti od tog zanosa, jer smo punom brzinom ostavili more i ušli u šumarak, iz kojega struji svjež jutarnji zrak.

Spustili smo se u nizinu, gdje uz debelo i mesnato lišće agava sretamo i stabla smokava, na kojima baš dozrijevaju smokve. Visoki i tamni čempresi ispremiješani su s drugim biljem, koje ovoj pitomoj nizini daje lijep zeleni okvir.

Zamalo, pa smo ušli u Srebreno, mjesto veoma bujne vegetacije. Pogled unatrag je veoma impresivan: uz podnožje brda, niz koje smo se spustili, prosulo se plavetilo mora, a kuće Srebrenoga kupaju se u mlazu jutarnjega sunčeva sjaja. Cesta ponovno vodi usporedo s morem. Seljak s magarcem uzrok je naglom kočenju autobusa. Ponovno jurimo uz more, koje je ovdje sjajno kao ogledalo. Dugo ne susrećemo na cesti nikoga, pa je šofer dao punu brzinu kolima.

Naglo kočenje svratilo je poglede sviju putnika sa strane na cestu, gdje jedna stara žena izazivlje asocijacijom sjećanje na onu melodiju:

»Stara baka uranila,
sijedu kosu pogladila . . .«

Ulazimo u selo Plat, uz koje su se gusto smjestili vitki i visoki čempresi.

U daljini, zdesna, razabiremo već Cavtat s poznatom Meštrovićevom grobnicom na brežuljku iznad samoga mjesta.

Slika lijevo:

POGLED NA DUBROVNIK S CESTE, KOJA VODI NA JUG PREMA ŽUPI I CAVTATU

Jedna kuća, grupa nestašne djece i jedan magarac upozoruju putnika, da je blizu jedno mjesto. Cavtat nam ostaje 2 km zdesna, pa ulazimo u šumovit predio ostavivši more. Cesta je slabija, pa dobro odskakujemo. Dolazimo do putokaza, i na brzinu pročitamo: Čilipi 0,7 km. Jurimo zelenom ravnicom, uspinjemo se i prelazimo željezničku prugu. Slijeva se je smjestilo Konavosko polje, a zdesna uzvisina obrasla zelenilom, među kojim se rastom i bojom ističu tamnozeleni čempresi. Prvi put dolazi do većega uspona. Jednoličnost okolice oživljuje grupa krava i ovaca na paši.

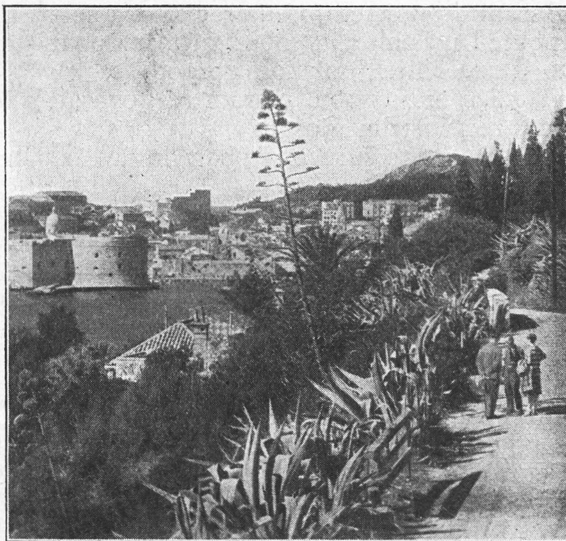
Konavosko polje je periodski poplavljeno, pa bi ga trebalo isušiti, jer poplave nanose seljacima velike štete.*

Konavosko polje, kroz koje sada jurimo velikom brzinom, počinje kod sela Oboda, široko je 1 km, a na njemu se je smjestilo mnogo ubavih sela i seoca. Sa sjeverne strane gorski lanac Snježnica (1234 m) zatvara tu plodnu dolinu, dok se s južne strane nazrijevaju posivjeli obrisi pohumlja Donje Gore s Ilijinim brdom (560 m.) Na podnožju Snježnice izvire oveći potok Ljuta, koji prema sjevero-zapadu probija sebi put kroz Konavosku dolinu, zatim ponire u zemlju, da u špilji Jazovina ponovno izbije na površinu zemlje, pa nakon kraćeg toka utiče u more. Projurili smo i kroz Grudu, mjesto, odakle počinje uspon na Snježnicu.

Ponovno prelazimo željezničku prugu, spuštamo se lijepim zavojnicama u dolinu, a korito potoka Ljute išarano je kamenjem kredine boje, jer je Ljuta presušila, pa to kamenje odaje pustoš i samoću. Prešavši više oštrih zavoja ponovno smo došli uporedo s morem.

Već razabiremo prve grupe kuća. To je Hercegnovi, grad što ga je još 1382. osnovao Tvrtko I., a povećao ga Herceg Stjepan Vukčić Hrvatinić, koji je u njemu živio, a po kome je grad dobio i ime. Grad je okružen drevnim kulama Španjolom, Fortemareom i sv. Klarom, koje govore o prošlim starim vremenima, kad je Hercegnovi prelazio iz jednoga tuđinskoga vlasništva u drugo; jednom su ga držali Turci, drugi put Venecija, a onda Francuska i Austrija. Zaštićen visokim surim brdinama, a smješten duboko na jugu plavoga Jadrana Hercegnovi je idealno zimovalište, jer mu je podneblje veoma pogodno za zimovanje, a kako ljeti puše u njemu gotovo uvijek sjeverozapadnjak maestral, to je »bijeli grad« Hercegnovi i ugodno mjesto ljetnog odmora.

Nakon kraćeg zadržavanja krećemo dalje. Uz stoljetna stabla bujne suptropske vegetacije spuštamo se dobrom cestom prema jugu. Topnička mornarička škola ostala nam je zdesna u Hercegnovom, pa slijeva vidimo na vrhuncu pravoslavni samost Savinu. Za kraće vrijeme prošli smo kroz Zeleniku, pa onda Baošić, Bijelu i Kamenare. Morska je obala svuda plitka, a more je prozirno kao staklo. U Kamenarima silazimo s autobusa, jer s pomoću splavi prelazimo skupa s autobusom na drugu obalu. Ovdje ponovno ulazimo u autobus i za čas ostavljamo selo Lepetane, od kojega ima do Kotora oko 12 km. Sada nas put vodi kroz romantični bokokotorski zaliv. Nasuprot tjesnacu Verige leže u moru dva slikovita otoka: Sv. Juraj i Gospa od Škrpjela s istoimenim katoličkim crkvama, u kojima ima mnoštvo starinskih slika. Zanimljivo je, da je crkvica Gospe od Škrpjela podignuta na malenoj hridi, od koje su bokeljski pomorci nasipavanjem kamena

AGAVE PRED DUBROVNIKOM

stvorili otok i podignuli na njemu crkvicu za znak štovanja čudotvornoj Gospi od Škrpjela.

Jureći uz more došli smo u mjesto s mnoštvom starih kuća. To je Prčanj, mjesto smješteno pod brdom Vrmcem (768 m), u kome se nalazi glasovita župna crkva građena u renesansnom slogu. Crkvu je još 1789. počeo graditi venecijanski arhitekt Bernardino Maccaruzzi, koji je dovršio (dovršena je tek 1909.). U crkvi je oltar Majke Božje sa slikom iz XIV. st., a srebrno i zlatno starinsko crkveno posuđe i nakit su velike i rijetke dragocjenosti.

* Na Konavoskom polju nalazi se franjevački samostan. U njemu je smješten glasoviti križ s otoka Dakse, pred kojim je Gundulić ispjevao »Suze sina razmetnoga«. Kraj Grude smješten je aerodrom.

Slika desno:
POGLED NA HERCEGNOVI

CRNI DVORAC

FRANCUSKI NAPISALA M. DELLY — PREVODI ZLATA L. P.

(Nastavak)

Kao luda uleti u vojvodske odaje... Mimo svog običaja Petar je već bio ustao, premda je to za njega bilo prerano. Htio se vježbati za lov, pa je bio odlučio, da će pustiti u park nekoliko kunića te ih pokušati ustrijeliti. Zviždukao je neku pjesmicu i završavao oblačenje.

Suhi i nervozni udarac na vratima prekine ga u zadnjoj noti.

»Naprijed!... Ah, ti si, mamice... Šta se dogodilo?«

Barunica mu kretnjom naredi, neka šuti, i baci pogled na obližnju sobu, gdje je sobar stavljao u red odijelo mladog gospodara.

»Dođi u moju sobu, moram razgovarati s tobom,« reče oštrim glasom.

»Zar ti se tako žuri? Pusti bar, da zavežem kravatu...«

»Dođi, kad ti kažem!« ponovi barunica i pograbi ga za ruku.

Petar pođe za njom mrmljajući, a kad je došao u sobu svoje majke, upita:

»No, sad mi napokon reci, što znači sva ova tajanstvenost?«

»Znači, da će za kratko vrijeme Gislan Vaulan, opskrbljen sa svim potrebnim dokazima, doći da nas potjera odavle... Doći će da me zatvori!«

Petar skoči:

»Što kažeš?... Da te zatvori? Zašto? Zar si krivotvorila oporuku?«

»Oporuka je posve ispravna i sva napisana rukom vojvode.«

»Pa onda...?«

Barunica je bila blijeda kao smrt. Dohvati ruku svoga sina, utone svojim pogledom u njezine oči te reče:

»Petre, optužuju me..., da sam činila da umre gospođa Vaulan i da sam pokušala otrovati njezinog sina...«

»To su gluposti! To nije ništa... Ti se ne bi smjela osvrtati na takve brbljarije!« reče Petar. »Šta je trebalo, da me ovoliko plašiš?!«

Ona se očajno stisne uz njega.

»Petre, položaj je vrlo težak! Treba pobjeći, ostaviti ovu kuću, pustiti da prođe oluja, koja prijeti da nas sve redom preokrene, ako ostanemo!«

»Pobjeći?... No čuješ, kad slušam kako mi pričaš, skoro bih rekao, da si ti doista nešto kriva!«

Barunica se povuče kao ranjena zvijer i pusti sinovu ruku. A mladić nastavi sve to bjesnije:

»To pak ne! Pobjeći kao lopov ili razbojnik i pustiti da ovamo dođe onaj odurni Dugand! To pak ne! Neka dođe, ako ima hrabrosti, sa svim svojim spisima i optužbama, pa ćemo vidjeti, tko od nas ima pravo!«

Ona očajno sklopi ruke:

»Petre, molim te! Ako ostanemo, osjećam, da nas ništa ne će moći spasiti. Ako pobjegnemo, moći ćemo odnijeti sa sobom lijepu svotu novaca, pa ćemo moći na drugom kakvom mjestu lijepo i mirno živjeti!«

Petrova ruka stisne majčinu mišicu.

»Onda mi kazi, kaži mi dakle, da te oni s razlogom optužuju! Da to nije istina, ti bi se smijala i njima i njihovim dokazima!«

Utučena i blijeda prošapće:

»To sam učinila zbog tebe... zbog tebe, Petre..., da te vidim bogata i sretna!«

Petar pusti majčinu mišicu i reče:

»Ah, dakle je istina?... A svršetak je veličanstven!... Evo sam postao bijednik bez ičesa, od kojega će svi bježati, jer sam sin jedne zločinke i ubojice!«

Luđački bijes zavladao je s njime, pa je govorio očajničke i teške riječi.

Njegova je majka drhtala i nepomično slušala svog sina, za kojega je žrtvovala čak i dušu. A on nije znao drugo, nego da joj predbacuje materijalnu nevolju, u koju će sada upasti. Za moralnu stranu Petar se nije brinuo: za njega je čast bila samo prazna riječ. Novac i blagostanje bile su jedine stvari, koje je on cijenio u životu.

Odjednom prestane: barunica je izgubila ravnotežu, val krvi zalije joj obraze, a slabe Petrove ruke nisu je mogle zadržati — pa je pala na pod.

U prvi čas Petar se nije znao snaći, zatim je htio da dohvati zvonce, ali se zaustavi i stane razmišljati:

»Da, potrebito je!... Shvaćam, da ne bi ničemu dovelo, kad bih ostao... A još ima vremena da umaknem...«

Približi se velikom kovčegu, koji je ležao u jednom uglu sobe, i otvori ga. U njemu se nalazilo mnogo jastučića. Petar ih otvori i izvuče iz njih krasne briljante, smaragde, rubine i sve dragocjene nakite vojvotkinje Sailles. Napunio je s njima pun kovčeg, koji je našao u garderobi svoje majke, a zatim krenuo u svoju sobu. Uzeo je šešir i kaput te se vratio da još jednom pogleda barunicu Van Hottem, koja je još uvijek nepomično ležala preokrenutih očiju i iskrivljena lica.

Kao da se ništa nije dogodilo, izađe iz sobe, sakrije u jednom uglu kovčeg, kaput i šešir i stane zvoniti sa svom snagom.

Služinčadi, koja je dotrčala, izda nalog, da pođu po liječnika, te se pretvarao da je očajan zbog nesreće svoje majke.

No četvrt sata kasnije bježao je vukući sa sobom svoj kovčeg po strmom puteljku, koji je vodio u selo. Petar se prije nikad ne bi upu-

stio na taj puteljak; no sada se radilo, da spasi svoju imovinu, pa je gramzivi barun zbog toga bio pripravan da i sam svoj život stavi na kocku.

Kad je došao na kraj puteljka, krenuo je preko polja na željezničku stanicu. Žurio se, jer je znao, da doskora ima krenuti vlak za Perigueux. Odatle će u Bordeaux, a kad tamo stigne, lako će se uvući u kakav parobrod, pa krenuti s njime. Kamo? To mu je bilo svejedno u tom času. Glavno je, da izmakne pravdi, koja se sigurno ne bi veselila nestanku dragocjenosti vojvoda Saillesa, koje je on u svom kovčegu nosio.

Napokon stigne na stanicu, uzme voznu kartu i zaputi se prema vlaku. No krik zaprepaštenja vine mu se iz grla: pokraj jednog sijedog starca vidio je Gislana Vaulan, koji se razgovarao s gospodinom Ravines.

Petar se povuče, no Gislan ga je opazio, pa se prignuo, da nešto šapne svojim prijateljima.

»Imate pravo!« poviče gospodin Ravines.

Bez ijedne riječi starac se približi Petru i metne mu ruku na rame govoreći:

»Izvolite poći sa mnom jedan čas. Hoću da vam nešto javim.«

»Kako si vi dozvoljavate, da na taj način pristupate k meni?«

»Odmah ću vam razjasniti! Izvolite me slijediti!« odgovori Martin Regens.

Petar je vidio, da mu je bolje poći za tim starcem, nego da izazove strku. I pošao je za njim u čekaonicu.

»Dakle, moram vam javiti nešto . . ., nešto ne baš ugodna. No šta ćemo?« reče Martin Regent, pa bez velikog uvoda nastavi: »Znate li, da je izdan nalog, da se uhapsi barunica Van Hottem? . . . Je li vam to poznato?«

Pod njegovim oštrim pogledom Petar se smete, no htio se pretvarati, pa odgovori:

»Što? Moju majku da uhapse? Zar ste me zvali, da mi takve gluposti pričate?«

»Ne šalite se, gospodine Van Hottem,« reče starac. »Već vas odavna poznam. Opazio sam vas, netom ste došli ovamo, i nije mi izbjeglo, da ste htjeli umaći, kad ste opazili mog mladog gospodara. Htjeli ste odmagliti i ponijeti sa sobom lijepu svoticu, zar ne?«

Petar se bijesno izviče na starca i reče:

»Zar da me tako objeđujete? Zar mi hoćete zabraniti, da putujem, kamo je mene volja?«

»Možete slobodno . . ., samo ne smijete sa sobom ponijeti ništa, što vam ne pripada!«

»Vi ste bezobraznik i prosti klevetnik!« poviče bijesno Petar.

»Vidjet ćemo! . . . Međutim otvorite taj kovčeg, pa ću vam odmah kazati, da li sam se prevario. . . Ako sam se prevario, možete poći kamo hoćete!«

»Ja mogu sa sobom nositi, što je mene volja! Meni pripada sve, što je u dvorcu Saillesa,« zaurla Petar zelen od srdžbe.

»Hm, to kažete vi; ali ja sam drugoga mišljenja . . . Uostalom, o tome će sud odlučiti! I baš je zbog toga potrebito, da ostanete ovdje. Ja ću vam praviti društvo, dok dođu vlasti . . .«

Nije dao Petru niti da riječ izlane, nego je pošao do vrata i povikao:

»Gospodine vojvodo!«

Gislan pristupi bliže.

»Ja ću ovdje čuvati jednog spodina i njegov dragocjeni kovčeg. . . Bila je divna misao, što smo pošli otpratiti gospodina Ravines do kolodvora. Inače bi lopov bio odmaglio s mnogo toga. Da, dostojan je svoje majke! . . . A vi se, gospodine vojvodo, vratite u Saint-Pierre. Ja moram ostati ovdje, ali netom dođe policija, podnijet ću joj svoj izvještaj i ustupiti joj ovu ptičicu.«

»To je muka za vas, striče Hadrijane! Dobro bi bilo, da vas i ja malo odmijenim!«

»To ne ću nikako dopustiti! Vama ne pripada stražarska služba! . . . A uvjeren sam, da mi ne će biti dosadno . . . Sama pomisao, da će doskora biti pohvatana sva ova lopovska i razbojnička družba, učinit će, da će mi vrijeme proteći kao jedan tren.«

Starac se oprosti od Gislana i vrati se u čekaonicu te sjedne kraj Petra. A Petar ga beznadno pogleda, uvjeren, da je posve izgubljen . . .

VI. PREKASNO KAJANJE

Još prije večeri bili su po čitavoj okolici poznati događaji, koji su se zbili u Crnom Dvorcu; a narednog dana ukrašeni i prošireni raširili su se putem novina po čitavoj Francuskoj.

Gospođa Ecrivens, rođakinja gospodina Ravines, kod koje je Šarlota bila u gostima u Bordeauxu, otvori rastreseno novine, koje joj je sobarica donijela i pročita:

»Teška zlodjela u Perigordu. — Otmica. — Otkrića o dva iščeznuća.«

Ispočetka je gospođa Ecrivens čitala nepažljivo, no zatim je upravo gutala stupac za stupcem i na koncu potrčala na hodnik vičući iz svega glasa:

»Šarlota! Šarlota!«

Iza poluotvorenih vrata pojavi se Šarlotina glava i haljina blijedo-ružičaste boje.

»Što je?«

»Dogodilo se nešto nečuvena u dvorcu Sailles! Čitaj, pa ćeš vidjeti!«

Pruži joj novine, a Šarlota ih na dušak preleti. Pisale su samo najglavnije činjenice, jer novinari nisu znali mnoge detalje.

»Doista je to nečuveno i strašno!« prošapće Šarlota, blijeda kao smrt.

»Zar ne? A ti si se ovih dana imala zaručiti sa sinom te razbojnice! Možeš reći, da si sretno umakla nesreći, draga moja! . . . A sada treba osvojiti novog vojvodu! Ti ga sigurno dobro poznaš: on je inžinjer kod tvoga oca, zar ne?«

»Da, poznam ga,« odgovori Šarlota s nekom neugodnošću.

»Kakav je?«

»Savršen . . ., pravi gospodin!«

(Nastavit će se.)

Knjiga nad knjigama

Ispunjena je davna želja: hrvatski je narod dobio popularno izdanje Svetoga Pisma Novoga Zavjeta! To zamašno djelo izvelo je Hrvatsko književno Društvo sv. Jeronima znatnim trudom i troškom u jubilarnoj (sedamdesetoj) godini svoga opstanka.

Kako je Društvu sv. Jeronima svrha da izdaje i u hrvatski narod širi dobru knjigu, to je ono za svoj jubilej izdalo najbolju knjigu nad svim knjigama.

Čitavo se kršćanstvo temelji na spisima, koje su napisali savremenici Kristovi, njegovi apostoli, učenici ili prvi saradnici ovih; dakle očevici i neposredni svjedoci života i naučanja Isusova i njegovih apostola.

Četiri razna pisca, četiri evanđelista, opisuju život Isusa Hrista, a jedan od njih dodaje još opis djela apostolskih. Evanđelja upotpunjuju sačuvana pisma (poslanice) apostola Kristovih, i najrevnijeg širitelja Kristove nauke sv. Pavla. Ova prva i temeljna djela o Kristu najdragocjenija su pisana baština za poznije vjekove i to se Sveto Pismo prepisivalo i prevodilo i prevodi se i tiska u svim jezicima svijeta bez prekida.

I mi Hrvati imali samo djelomične prijevode i prijepise Sv. Pisma, tamo od vremena sv. braće slovenskih apostola Ćirila i Metoda, pa još i prije. Prekonaredne godine 1941. navršit će se tisuću i tristota godina veza Hrvata sa Glavom Crkve Katoličke, pa je očito da se već tada narod, koji nije znao latinski upoznavao s tekstom evanđelja i poslanica u prijevodu.

Imali smo mi i nekoliko cjelokupnih prijevoda i izdanja, ali prvi prijevod iz izvornoga grčkoga jezika u povremeni hrvatski priredio je sveučilišni profesor dr Franjo Zagoda. Životno je to djelo našega hrvatskog bogoslovca i naučenjaka, pa je upravo ovaj prijevod (koji je prvi put dodao dr. Stjepan Markulin), još više dotjeran i protumačen stručno, ali pučki, tiskan sada kao popularno izdanje.

Knjiga je priručnog i otmjenog formata, obasiže preko 550 stranica, a dodano je još 64 stranica umjetničkih slika. Uvez je čvrsto platno, a naslov zlatan. Cijena je izvrsno opremljenoj knjizi 40 dinara, a mogu se dobiti posebno Evanđelje i Djela Apostolska, a posebno Poslanice i Otkrivenje, te svaki dio napose stoji 20 dinara.

Sveto Pismo Novoga Zavjeta u izdanju Društva sv. Jeronima knjiga je, koju može i treba da ima svaki katolički dom, pače svaki kršćanin, jer je Sveto Pismo vječno vrelo vjerskoga saznanja i vjere same. Popularna cijena omogućuje da Sv. Pismo kupi i najsiromašniji čovjek, jer je kupuje jedanput za uvijek, ali ne kao običnu knjigu, koju pročitaš pa odložiš, nego kao priručnik, koji se čita ponovno i ponovno, u raznim zgodama i razdobljima života.

Da svaki hrvatski dom imade lijepo Jeronimsko izdanje Sv. Pisma Novoga Zavjeta, to je jednodušna želja sviju hrvatskih biskupa, glavara katoličke crkve kod nas, pa taj poziv valja da vjernici poslušaju. B. G.

Mali misal za nedjelje i blagdane

U pretprošlom broju smo upozorili na značajnu prinovu u liturgijskom životu kod nas, a to je novo izdanje »Nedjeljnog misala«, koji je baš izlazio iz štampe. Sada kad ovako vrijednu i ukusno opremljenu knjigu imamo pred sobom, želimo posebno istaknuti ukratko njezinu vrijednost. Ta osobita vrijednost »Nedjeljnog misala« je baš u tome, što ima za zadaću da pojednostavi i što više učini pučkim shvaćanje najvažnijeg dijela liturgijskog života — svete Mise. I kao što moderna nauka ide za tim da učenik zađe u bit same stvari, a da se kani mehaničkog pamćenja, tako će i »Nedjeljni misal« poslužiti, da će produbljivanje u shvaćanju simbolike liturgijskih čina proizvesti u dušama vjernika solidnu duševnu izgradnju, koja je potrebna danas više nego ikada. Dobro je što je ovako vrijedno djelo izašlo baš o početku nove školske godine, u času, kad je najzgodnije, da se na nj upozori i školska mladež. Dobije se kod »Knjižnice katoličkog Života«, Zagreb, Martićeva 41, za 25 dinara. K.

Udaja Marte Radojčićeve

(Svršetak sa strane 487.)

i dokumente o toj stvari Hrv. kralj. vijeću u Varaždinu, a ovo je predlaže sa svojim mišljenjem dvorskoj kancelariji u Beču. Bečki dvor nato diktira ukor i opomenu popu Koji zaradi njegovih izjava, a glede djevojke Marte određuje, da joj se omogući, te se ona sama u slobodi pred oblasnim licima, te pred svojim roditeljima ili drugim rođacima izjasni, za koga hoće da se udade.[18]

Međutim i prije nego je ovo rješenje bečkoga dvora stiglo, postigla je Marta, što je željela i što je tako tvrdo odlučila. Dne 19. studenoga 1769. postaje ona katolikinja, a dne 22. istoga mjeseca vjenča se za Stjepana Zvekića.[19])

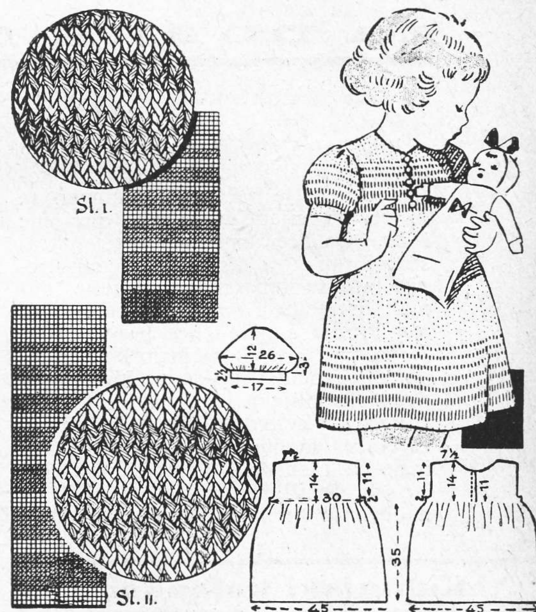
---

[18]) Cfr. Acta Consilii Croatici god. 1769., fasc. D., n. 209., te fasc. December, n. 15. i 68. u zagr. drž. arkivu.

[19]) Cfr. Matica vjenčanih župe Kutjevo od god. 1769. Na kraju valja napomenuti, da je za jedan dio gornjih bilježaka poslužila knjiga Milana Turkovića: Prošlost opatije B. Dj. Marije Vallis Honesta de Gotho seu Kuttyeva«. (Sušak 1935.).

Ručni rad

Pletena haljina za trogodišnju djevojčicu

Za ovu haljinicu potrebno nam je 100 grama ružičaste i 50 grama zelene vune, 2 igle br. 3 i jedna kačkalica iste debljine.

LEĐA. Načinimo 140 očica od ružičaste vune i pletemo 6 redi pravo. Uzmemo zelenu vunu i pletemo jersey: jedan red pravo, tako da očice uzimamo odostrag; jedan red krivo. Tako 8 redova. Radimo 8 redova. Radimo 3 reda isto tako ružičastom vunom. Onda pletemo 7 redi zelenom i t. d. Nastavimo kako nam pokazuje slika I. Prazni hvadratići su ružičastom bojom pleteni, a precrtani kvadratići zelenom. Kad zadnju zelenu prugu ispletemo, pletemo dalje sve ružičastom, dok nemamo u svemu 35 cm odozdo. Pletemo tri prve očice, dvije zajedno, i tako kroz cijeli red pletemo po dvije očice zajedno — osim zadnje tri očice. S krive strane uzmemo zelenu vunu i s njom pletemo, načinimo 2 reda pravo. Dalje izmjenjujemo zelenu i ružičastu vunu, kako je naznačeno na sl. II. Kad završimo zadnji red zelenom vunom na prvoj pruzi, sa svake strane oduzmemo po 4 očice za izrez rukava, onda 2 puta po 2 očice, i još 1 očicu, dalje radimo ravno 11 cm. Kad načinimo zadnju zelenu prugu, pletemo još s ružičastom, dok nemamo 11 cm; završimo ramenice u 3 puta po 7 očica, a sve ostale ujedamput.

PREDNJI DIO. Radimo isto kao leđa do izreza rukava. Tu razdijelimo sve očice na pol i pletemo najprije jednu, onda drugu polovicu. Kad smo ispleli zadnji red zelenom vunom na prvoj pruzi i razdijelili očice, dodamo desnoj polovici na srednjoj strani 5 očica. To nam je potrebno da možemo prišiti gumbe. Radimo jednako kao leđa, 10 redi iza zadnje zelene pruge završit ćemo najprije 5 očica, onda 2 puta po 2, dalje po 1 očicu, dok nam ne ostane 21 očica za ramenicu i te završimo po 7 očica u 3 puta.

RUKAVI. Načinimo 40 očica. Pletemo 1 red pravo, 1 red krivo 2 i pol cm. Uzmemo zelenu vunu. Iza svake očice dodamo još 1 očicu, osim prve tri i zadnje tri očice, iza kojih ne dodajemo. Pletemo još 5 redi jersey. — 2 reda ružičasta, 5 redi zelenom, 2 reda ružičastom, 4 reda zelenom, itd. do zadnje zelene pruge, koja ima 2 reda. Iza 5 i pol cm duljine počinjemo završavati očice: sa svake strane po 3 očice, onda po 2 očice — sve dok nije rukav 14 i pol cm dugačak. Završimo sve očice ujedanput.

Sada smo gotovi s pletenjem. Prišijemo rukave, koje treba s gornje strane nabrati. Oko vrata opkačkamo; isto i lijevu polovicu sprijeda. Tu načinimo s kačkalicom odmah i rupice za gumbe. Gumbe prišijemo na onom proširenju, gdje smo dodali 5 očica. Sašijemo suknjicu sa svake strane i haljinica je gotova.

Z. L. P.

Voćarstvo

Proti opadanju voća

Često se događa, da voće ako i nije crvljivo, opada prije nego dozori. Mnogi je već to opazio, a nije pronašao uzrok tomu zlu. Katkad je tomu uzrok suša i vrućina.

Zdravo voće ne pada nikad s voćke, izim ako je prezrelo, pa ga vjetar ništi, ili ako trpi od vrućine. Ako se hoće u suhim mjesecima voće na voćkama uzdržati, polijevati ga je kroz to vrijeme, škropiti lišće i grane svaku večer vodom i to štrcaljkom, kojom se loza škropi.

Za polijevanje najbolja je smjesa čiste vode i gnojnice. Oko korijena voćaka u opsegu krošnje načine se lopatom ili motikom jame, ili se načine žlijebovi oko korijena u opsegu krošnje tako duboki, da je korijen sa zemljom, koja ga se drži, uščuvan tj. da se ne ozlijedi. U ove se jame stavi svaku večer vode s gnojnicom, ili ako nje nema, same vode. Ovakvim postupkom ne samo da voće ne pada, nego se pospješuje rastenje i tvorba potpunijeg i većeg ploda.

Opadanju voća može biti uzrok i sama bolest voćke. Bolesna voćka, ako i nije još na rubu propasti — cvjetat će i razviti plod, nu pošto za tvorbu ploda treba dosta soka ili mezge, a bolesne voćke uslijed svojih pokvarenih organa ne mogu je dovoljno proizvađati, to plod ostaje sitan i neznatan, sasuši se i napokon opadne. Da se to spriječi, potrebno je, da se takve voćke što pomnije njeguju, a za velike suše i vrućine zalijevaju i gnoje razrijeđenom gnojnicom.

Da voće opada, uzrokom mogu biti i razni štetnici, koji nesu svoja jajašca u plod, koji od toga bude crvljiv. Proti štetnicima braniti se je tako, da se svakoga proljeća voćke i grmovi u blizini voćnjaka što pomnije čiste od gnijezda gusjenica. Voćke treba čistiti i od mahovine i lišajeva.

Prof. I. Radić

ZA DOBRE DOMAĆICE

Dobar tek

Juha od kiselih krastavaca. U juhi od zelenja, koja je posoljena i u kojoj je zelenje već meko skuhano te je već procijeđena, skuhaj oguljene i na kotačiće narezane kisele krastavce (ali koji nisu u octu ukiseljeni). Kad ta juha malo prokuha, odmah je zabiberi i zamuti u nju kiselog vrhnja s pola žlice brašna. Ako je juha još uvijek premalo kisela, dodaj žlicu octa. Ako je prekisela, dodaj malo mlijeka.

Pečena cvjetača. Skuhaj glavicu cvjetače, da bude mekana, ali da se ipak ne raspadne. Namaži maslacem i pospi žemljinim mrvicama oblik za naduvanje te u nj metni cvjetaču s ružicom prema gore. Zatim nalij gustoga kiselog vrhnja, u koji si zamutila žlicu brašna i dva žumanjka. Onda prepeci cvjetaču u pečenjari pola sata.

Odresci punjeni mesom. Namači ostatke tvrdih žemlji u vodi 1 sat, zatim ih dobro iscijedi. U šerpi prži na masti nasjeckanog luka, pa kad porumeni, dodaj one iscijeđene žemlje te prži stalno miješajući. Onda metni u to samljevenog telećeg mesa, 1 jaje, bibera, soli, zgnječenu sardelicu, iz koje si odstranila kost, sve dobro promiješaj. Tom smjesom namaži tanko narezane i dobro stučene teleće ili govedske odreske. Smotaj ih i sveži koncem. Pirjaj ih u masti pod poklopcem stalno zalijevajući vodom, dok ne postanu mekani. Zatim zagusti sok krumpirovim brašnom, dodaj kocku prženog šećera, limunova soka i po volji jednu zgnječenu sardelicu. Odreske posluži u dublju ugrijanu zdjelu, nalij sok i ukrasi gljivama.

Žličnjaci od špinata. Miješaj malo maslaca, žumanjak, jedno cijelo jaje, 3 žlice skuhanog i prognječenog (pasiranog) špinata, malo soli, bibera, snijeg od 2 bjelanjka i malo žemljinih mrvica. To tijesto neka bude takvo, da se od njega mogu načiniti žličnjaci, koje skuhaj najprije u vodi, koja vrije, a onda ih oprezno povadi i metni u juhu. S. A

Zdravlje

HRANA BUDUĆE MAJKE

Hrana žene, koja je u blagoslovljenom stanju, mora se razlikovati u mnogočem od hrane, koju je prije obično uzimala. Može jesti mesa svake vrste i na razne načine priređenog. Češće neka s mesom jede riže i krumpira. Tjestenine neka jede malo, a isto tako šećera i slatkiša. I masnih jela neka jede umjereno. Poznato je, da se ženama u tom stanju kvare zubi više nego ikada: to je radi nedostatka mineralnih soli, osobito vapnika u hrani, jer dijete uzima tu tvar iz majčinih kosti i zubi, ako mu toga ne dolazi dosta u hrani. Zato žena treba da jede hranu s mnogo mineralnih soli i vitamina, osobito se preporučaju mlijeko, sir, mliječne kaše, jaja, sve vrste zelenja i voće. Upozorujemo osobito na mrkvu, koju je vrlo dobro sirovu jesti, jer u njoj ima mnogo vitamina C, toliko potrebnoga za izgradnju kosti. Tog vitamina ima i u limunovima i narančama. Mnogo mineralnih soli ima u našem domaćem voću, kojega neka žena dosta jede, osobito šljive (sirove i sušene), kajsije, orahe, lešnjake, breskve, grožđe, jabuke, pa onda južno voće datulje, mandule, smokve i grožđice. Dobro je jesti i ribe pa kiseloga kupusa, jer u njima ima vitamina D. Naprotiv alkoholnih pića ne smije žena u blagoslovljenom stanju uopće piti. Nakon četvrtog mieseca neka uopće pije što manje tekućina, jer one opterećuju bubrege i srce. I juhe neka jede samo malo o podne, a ujutru samo malu šoljicu kave. Zato neka jede što više jabuka. Često takva žena trpi na stolici, pa zato neka jede crnoga kruha, kiseloga mlijeka, mnogo zelenja i osobito voća, voća, voća. *S. A.*

Gospodarstvo

Prašna kupelj za živad. U svako doba godine, a osobito ljeti, veoma je potrebna prašna kupelj za živad. Najbolja je prašna kupelj, u kojoj ima jedan dio vapnenog praha, jedan dio pepela i jedan dio finoga pijeska. Sve se to dobro izmiješa, stavi u onizak sanduk pod krov, da ne kisne. Najbolje je da se namjesti na sunčanom mjestu tako, da se živad može po volji sunčati i perušati. Prema potrebi mora se ta kupelj promjenjivati što češće.

Kokošji gnoj. Kokošji je gnoj najveći neprijatelj mlade živadi. Prvih dana iza izvalenja ne razaznaje mladina pravu hranu od svojih izmetina, pa katkada ždere i nju. Nu uslijed toga oboli mladina na crijevima, te pogine mnogo mladunče. Zato treba svaki dan mijenjati stelju, a izmetine baciti ne na đubrište, već na posebnu hrpu za kompost; pa ćemo ih tu odmah pokriti zemljom ili čim drugim.

Tovljenje peradi. Živad se brže utovi, kad se mekoj hrani, na pr. brašnu ili posijama dnevno pomiješa s vodom malo prašine drvnog ugljena.

Ivan Sitarić

Vrtljarstvo

Šta znači ostaviti zemlju u grudama? U jesen treba svako prazno zemljište, bilo to na vrtu, bilo na polju, duboko preorati ili prekopati. Dalje se ne trebamo brinuti. Ostavimo ga u grudama, a smrzavica će učiniti svoje. Razmrvit će ga bolje nego što bi mi to mogli učiniti bilo to grabljama, bilo drljačom, ili čim drugim. Osim toga u tako razdrobljenu zemlju ulazi vlaga posve duboko tako, da je zemljište potpuno zasićeno vlagom, koju preko ljeta veoma nužno treba.

Pomlađivanje uresnoga grmlja. Staro grmlje ili se preveć raširi, ili dapače podivlja. Tu više ne pomaže obično obrezivanje, već ga treba obnoviti temeljito. A to se čini ovako: Sve grane i izboje treba odrezati posve blizu zemlje. Zatim ćemo oštrom lopatom presjeći žile u blizini stabljike (grm). Ako su žile prejake, onda ih moramo otkopati i odrezati oštrim nožem ili vrtnim škarama. Prekopavat ćemo zatim zemlju oko grmova, pognojiti posve zrelim gnojem, ili zamijeniti staru zemlju novom i boljom. Uslijed toga će žile potjerati nove sisalice, a ove će u dobroj i gnojnoj zemlji naći dosta hrane. Grm će se ubrzo razviti, te će potjerati snažne izboje. Dakle iz starog i podivljalog uresnoga grmlja razvit će se novi i snažni grmovi.

I. S.

Kuhinjski kalendar

Kolovoz Nedjelja **27**	Objed: Teleći ragu. Odresci punjeni mesom u soku s roščićima od krumpira. Kolač od germe sa šljivama. Večera: Što je ostalo od objeda.
Ponedj. **28**	Objed: Juha od kiselih krastavaca. Rezanci s makom. Večera: Kaša od krumpira s hrenovkama.
Utorak **29**	Objed: Juha od kosti s rižom. Đuveđ. Večera: Punjene tikvice.
Srijeda **30**	Objed: Juha od zelenja. Okrugljice sa šljivama. Večera: Prženice. Grožđe.
Četvrtak **31**	Objed: Juha od kima. Teleća jetra sa špinatom. Večera: Krumpiri pečeni na slanini sa salatom od krastavaca.
Rujan Petak **1**	Objed: Juha od piva. Mladi grah sa žemljinim mrvicama i pirjanim kupusom. Lubenice. Večera: Kruh s maslacem i sardelicama i lipin čaj.
Subota **2**	Objed: Juha od krumpira. Punjene paprike. Večera: Punjene praprike od objeda. Dinje.
Nedjelja **3**	Objed: Juha od mladeži s rižom. Pečena guska sa salatom od crvenoga kupusa i krastavaca. Savijača s jabukama. Večera: Što je ostalo od objeda.
Ponedj. **4**	Objed: Juha od rajčice. Pečena cvjetača. Drobljenac s kuhanim šljivama. Večera: Bećarski paprikaš.
Utorak **5**	Objed: Juha od kosti sa žličnjacima od špinata. Francuski krumpir. Večera: Narezane debrecinske kobasice s narezanim lukom, narezanim rajčicama i kiselim krastavcima sve lijepo poslagano na zdjelu.

Biciklista Vlado

Slike i riječi od Zorke Sever

Biciklista Vlado mnogo se namuči,
Dok se ravno vozit nekako nauči.

Al otkad mu kotač poslušnije kreće,
Na njemu moj Vlado svud veselo šeće.

Nezgodno je samo, što jednom osvanu
Posred ceste bijele — a o sajam danu;

Jer vam ko za inat kotač tvrdoglavi
Baš o takvom danu mnogu psinu pravi!

Uzalud ga Vlado uz rub ceste tjera,
Nestašni taj kotač dobromu ne smjera . . .

*

Vrijedna kuma Manda nakupila jaja,
Jabuka i masla — slatka zalogaja;

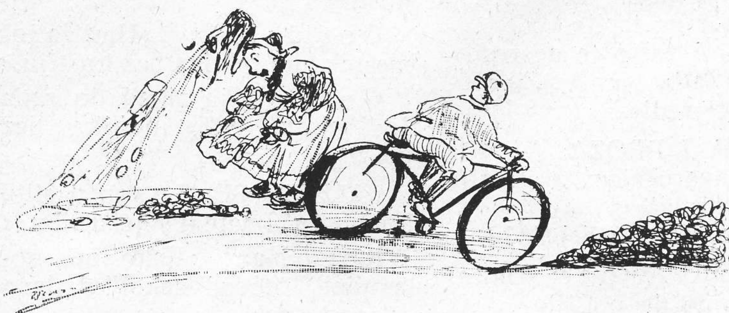
Samih dobrih stvari, skorupa i sira,
Pa sa teškom korpom na sajam maršira.

A naš prijan Vlado po cesti se žuri,
Na svojem kotaču tik uz Mandu juri . . .

I kao za napast — kotač mu se skrene,
Pa o Mandin zaslon loše se zadjene . . .

Uzbuđena Manda k zaslonu se prigne,
Da ga ne podraplje — malo ga pridigne . . .

No — sad je tek došla do nevolje prave —
Košara joj hitro poleti sa glave!

Rasplače se Manda — ušto sva joj muka:
Od svega joj osta samo vijenac luka!

Prisjedne i Vladi ovakva galama —
Nije bormeš lako užit takva srama . . .

Pojuri s kotačem — da se svemu makne;
Al' po drugi puta u zlo zakorakne;

Jer prestrašen Vlado, kako se požuri —
Na hrpu kamenja nezgodno najuri!

Izvrnu se kotač, izvrnu se Vlado,
Danas nema sreće, ma baš je natrado!

No — što će tek biti, kad se vrati kući!
Već rad samih hlača mama će ga tući!

A kako je ludo pao pod kotače,
Natuko si glavu — podrapao hlače!

Ah, bolje je bježat — da se svemu makne;
Nu ljutita Manda k njemu zakorakne,

Prime ga za uho i štono bi reko —
Tukla ga je, tukla — uzduž i poprijeko!

Srećom što se desi ovdje susjed Luka,
Oslobodi Vladu ovolikih muka!

Stoga pričat ne ću — što je dalje bilo,
Jer vam Vladi o tom zborit nije milo!

Ne bih znala reći, što on sada smjera —
Al ga već ne vidjeh — da bicikl potjera!

Dobro pitanje

Poznatog pisca Aleksandra Dumasa brijao je neki brijač neobično jako razvijene fantazije, koji si je mnogo utvarao.

»Što ti je?« zapita Dumas svog brijača jednog dana. »Čini mi se, da si nekako jako zamišljen i snužden!«

»Milostivi gospodine! U svojim studijama i proračunavanjima ustanovio sam upravo užasnu činjenicu. U prve dane iduće godine uslijedit će propast svijeta. Sve će životinje uginuti p r v o g siječnja, a ljudi t r e ć e g a!«

»O moj Bože!« prekide ga Dumas. »A tko će me onda drugog siječnja obrijati?«

Dosjetljivi kemičar

Glasoviti kemičar Liebig u svojim mladim danima nije baš rado išao u školu. Najveća mu muka bijahu pismeni sastavci. Rijetko bi mu koji pošao za rukom.

Jednoga dana zadade u školi učitelj kao domaću zadaću temu »Naš pas«. Liebigu se rasvijetli lice, a učitelj je mislio: ipak sam i za njega našao temu, koja mu odgovara. Kako li se je začudio, kad je sutradan u Liebigovoj zadaćnici našao ovaj pismeni sastavak:

»N a š p a s. M i p s a n e m a m o!«

Sada je istom razumio, zašto se mali Liebig obradovao toj zadaći.

ZA ŠALU I SMIJEH!...

ISTINA. On: »Upravo je užasno, kako to dijete plače!«

Ona: »Pa sigurno ni ti nisi pjevao operne arije, kada si bio u njegovoj dobi!«

SAVRŠENSTVO. On: »Nekako mi se čini, gospojice, da vi mene smatrate savršenim glupanom!?«

Ona: »Ali ne, molim Vas! Pa tko je danas savršen?«

MUDAR ODGOVOR. Profesor: »Kad je najbolje sijati ječam?«

Kandidat: »Tri dana prije blage kiše.«

PEGAZ-PREŽIVAČ. Pjesnik: »No, kako su vam se dopale moje pjesme?«

Kritičar: »Slušajte! Sve mi se nekako čini, da je taj vaš pegaz — preživač.«

KOME JE NAJGORE! Blaž: »Dobar dan, Luka! No kako je s tvojim zdravljem?«

Luka: »Zlo!«

Blaž: »A s tvojim dugovima?«

Luka: »Još gore!«

Blaž: »A s tvojim vjerovnicima?«

Luka: »Najgore!«

LAKONIČNO. A.: »Kako vi možete još i mirno spavati, kad imate toliko dugova?«

B.: »Vrlo lijepo! Jer ja obično spavam noću, a vjerovnici mi dolaze samo danju.«

TRKA. A.: »To je bila divna trka! Poput strijele letio sam preko prepreke.«

B. (zlobno): »Na konju ili sam?«

PERPETUUM MOBILE U ŠKOLI. Otac: »I opet drugi red! Zar te nije stid?«

Sin: »Pa, nisam ja kriv, kad me profesor ne trpi!«

Otac: »A zašto te ne trpi?«

Sin: »Zato, jer... jer... imam drugi red!«

POEZIJA I PROZA. A.: »Da vidiš moju zaručnicu: tri gracije u jednoj osobi!«

B.: »Zar je tako debela?«

NA SAJMU. Kupac: »Da taj konj nije možda plašljiv?«

Prodavalac: »Nije nimalo. U štali spava u mraku...«

SNAŠAO SE. Otac (sinu): »Ne dam više ni pare. Od danas si ti za mene mrtav!«

Sin: »Pa daj mi onda barem za sprovod!«

NADOBUDAN SINČIĆ. Purgar neki ulazi sa svojim sinčićem u gostionicu: »Konobaru! Dajte jednu čašu pive!«

Sinčić (začuđeno gleda u oca): »Je, tata! Pa kaj ti ne buš niš pil?«

U VRIJEME PEČENIH ODOJAKA. Gostioničar: »Zar vam se danas ne sviđa odojak?«

Gost: »Pa dali ste mi same kosti.«

Gostioničar: »Hm! Ja još nisam vidio odojka bez kostiju.«

Gost: »A ja nikad do sada još nisam vidio odojka bez mesa!«

ZALETIO SE. Gost: »Hallo, konobaru! Imate li svježu ribu?«

Konobar: »Kako ne, gospodine, već od nekoliko dana ovamo!«

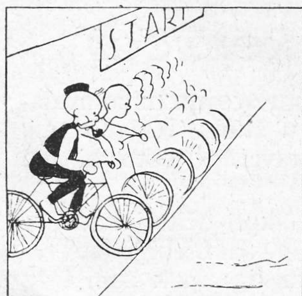
TOČNO. Lojzek: »Dragi moj Bolè! Eto, ja već sada znam, kako će se zvati vaša buduća žena!

Bolè: »Kako biste to mogao znati, kad to još ne znam ni ja sâm!«

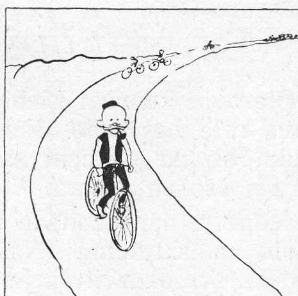
Lojzek: »Eto! Zvat će se gospođa Bolè.«

Sabrao *Sl. Tr-ski*

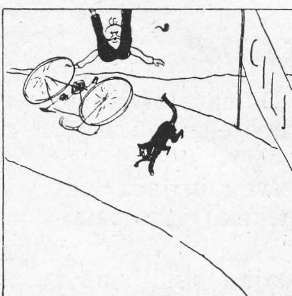
Dobrijan kao biciklista

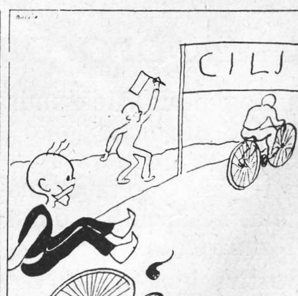
Svrstali se biciklisti
u jednome redu.
Svi će hitro prema cilju,
ko da u boj gredu.

Al prvi je među njima
Čika Dobrijane,
ponosan je taj naš prvak,
brz je kao tane!

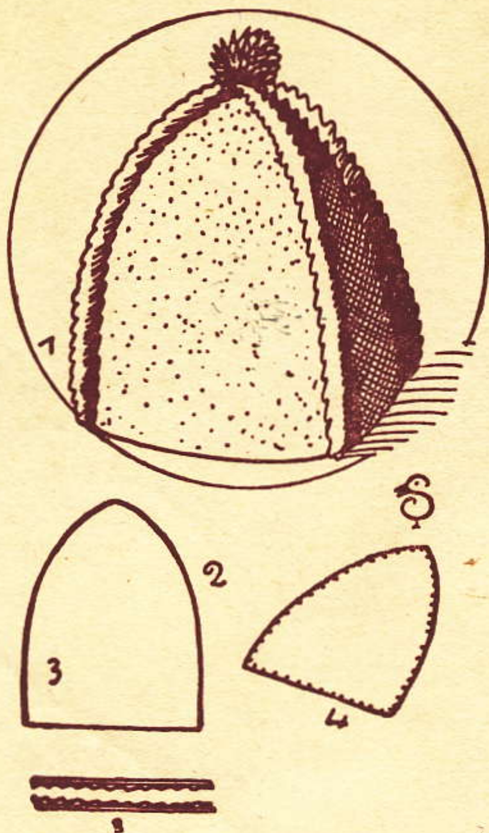

Samo jošte dva tri metra,
i već na cilj dođe;
ali što je — glete ljudi:
Crni mačak prođe!

Ao jadni Dobrijane,
huda li ti sreća,
kad si tako pao na tle
kao puna vreća!

Ilustrovani tjednik „Obitelj“ stoji 3 Din po broju. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj“ izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji“ Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji“: Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj“ se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu.

Poklopac za kavu

Poklopac posude za kavu je vrlo lagani ručni rad. Poklopac možete sami upotrebiti, a prikladan je i kao dar.

Najprije se izreže iz papira uzorak, da se vidi, pristaje li na posudu, jer se papir prema potrebi može rezati ili dodavati. Kad smo izmjerili točnu veličinu tada režemo 4 ili 3 dijela za podstavu (sl. 2), koja može biti od običnog platna. Za vanjsku stranu može se upotrebiti ljepši i bolji materijal. Zgodan je flanel ili saten.

Zatim uzmete nešto pamuka, koji položite na podstavu, a ozgo se stavi platno za vanjsku stranu (sl. 3).

Sašijete krajeve (sl. 4) tako, da svi dijelovi s odgovarajućim rubovima budu zajedno.

Poklopac je zamalo gotov. Ako još uglove ukrasite s pletenim vrpcama ili čipkama, poklopac će izgledati ljepše. Gore na vrhu dolazi vuneni čuperak.

I. G-s.

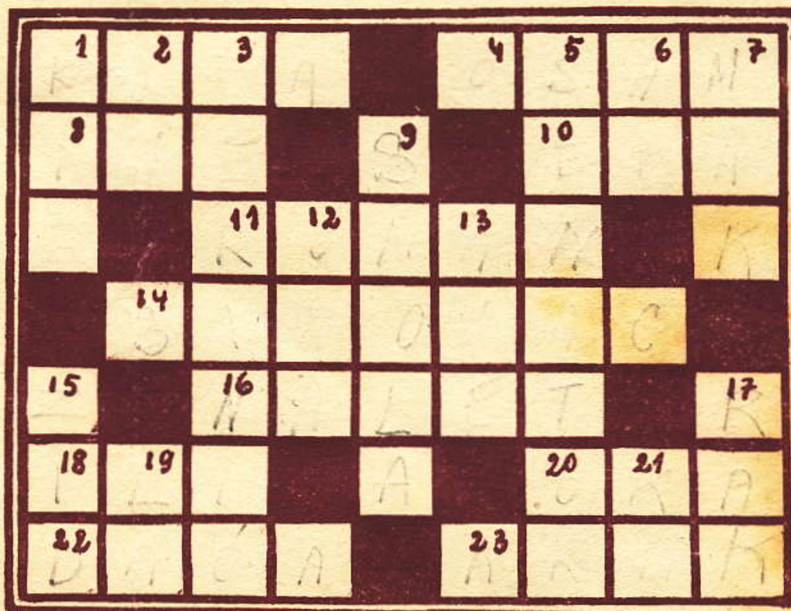
Križaljka

Složio Vilper, Zagreb

V o d o r a v n o: 1. pokrivalo glave, 4 broj, 8. naziv, 10. prva žena, 11. književno djelo, ep u prozi, 14. rodbinski naziv (sin moga brata), 16. nasrtaj, 18. rastavni veznik, 20. stara mjera, 22. porez, namet, 23. mjera za papir.

O k o m i t o: 1. djelo vajarske umjetnosti, 2. inicijali autora naše himne, 3. prezime urednika »Male Mladosti«, 5. gradski ili državni »otac«, 6. inicijali staroga kajkavskog kroničara, 7. poljski cvijet (opijum!), 9. ljepljiva masa na kori crnogoričnog drveća, 12. lična zamjenica (ž. r.), 13. latinski: zdravo!, 15. dio kuće, 17. potočna životinja, 19. nota, talij. član, 21. produženi oblik prijedloga.

Rješenje treba poslati do 2. r u j n a. Među odgonetače podijelit će 20 lijepih romana.

Rješenje iz br. 21-22

V o d o r a v n o: 1. Korov, 4. Bioče, 8. Obitelj, 11. Alibi, 12. A. G., 13. Una, 15. Ata, 16. Sve, 17. Resa, 19. Amin, 20. Muha, 21. Vrag, 22. Kira, 24. Sine, 26. Aja, 27. Lik 29. Log, 30. Bakar, 32. Nosorog, 33. Rebro, 34. Oboje.

O k o m i t o: 1. Kotar, 2. Oba, 3. Vila, 4. Beba, 5. Ili, 6. Oj, 7. Eugen, 9. Tito, 10. Anemija, 12. Avignon, 14. Asura, 16. Smail, 18. Aka, 19. Ars, 22. Lav, 23. Liko, 25. Egede, 27. Laso, 28. Karo, 30. Bor, 31. Rob, 32. N. B.

Po 5 knjiga dobili su: E. Romanić iz S., i M. Rendić iz O. Po 3 knjige T. Jeromić iz B. i N. Marjanović iz K. Po 1 knjigu: Nar. čitaonica iz Mihovljana, M. Budalec iz B., A. Marković iz Zagreba i J. Kopun iz M.